

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Agens De Rebus Ecclesiæ Sacris, & profanis, earumque usu, acquisitione,
conservatione, & alienatione

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Titulus IV. De Testamentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61834)

potestas quædam dominativa proportionalis iurisdictioni, & tamen persona illa in honorem ecclesiasticum, & religiosum exempta est à potestate laicali. Si accedat violentia ipsi personæ adhibita, duplex Sacrilegii species erit, una Canonis, altera Bullæ C. D. Ita Fill. asperius, fortè quàm verius *Angelus enim in V. Sacrilegium & Silv. eod. & V. Immunitas nu. 14.* læsionem quæ fit in bonis mobilibus, vel immobilibus clericorum absque violatione personæ non nisi improprie, seu largo

modo sacrilegium esse docent. *c. Quisquis 17. Q. 4. Nec obstat c. Qui rapit pecuniam,* ubi Sacrilegium facere dicitur, qui pecuniam, vel res ecclesiæ abstulerit. Nam quod hic sacrilegium, in *c. Qui Christi & c. Qui abstulerit 12. Q. 2.* homicidium appellatur, improprie nimirum, seu largiore modo, uti Glo. indicat. Unde sequitur iniustam tributi exactionem furtam aut rapinam esse, restitutioni obnoxiam, *V. Az. l. l. 9. c. 27. Laym. l. 4. Tr. 10. c. 7. n. 15.*

TITULUS IV.

De Testamentis.

Non Reip. modò, & civium, sed ecclesiæ, & sacrorum hominum permagni interest, ultimarum voluntatù dispositione, executionemq; ritè fieri, propter innumeras lites & iurgia, quæ immodicæ cupiditates adferre solent. *C. ad leg. Cornel. de falsis* Valere ultimam voluntatem suam discedentes volunt eandem pervertete improbi. Crescit opibus audacia, iustitiam calliditas opprimit. Non hæres, sed impostor succedit. Multis igitur cum civilibus, tum ecclesiasticis legibus ultimarum voluntatum fida executio communita est, ut ex dicendis patebit. Non possumus autem nisi per viam civitatis ad Ecclesiæ limen pervenire, nec propria sine communibus explicare.

V. Oldendorp. Tract. de exec. ultim. volunt. Tit. I.

* *
*

§. I.

Testamenti Conditio & Varietas.

I. **Q**uadruplex est ultimæ voluntatis species. Testamentum, Codicillus, Donatio causa mortis, & epistola Venerabilis. Huius hoc tempore nullus usus est. De donatione mortis causa superius egimus. Superest Testamentum, & Codicillus cum annexis. Testamentum, à refectione mentis nostræ sic appellatum, est *Voluntatis nostræ iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit. Inst. h. t. l. 1. ff. Qui testam. fas. poss. Dicitur 1. iusta sententia voluntatis nostræ id est, dispositio legitima, seu iuri conformis, interpres voluntatis nostræ. Atque ita convenit cum contractibus inter vivos. 2. De eo, quod quis post mortem suam & c.* quia quælibet ultima

ultima volūtas refertur in tempus mortis, inque eo vim, ac robur suum obtinet. Vnde *Apostolus ad Hebr. 9. V. 16.* Vbi testamentum est, ibi mors testatoris intercedat, necesse est: testamentum enim in mortuis confirmatum est. Aliqui, ut definitio clarior sit, & excludantur aliæ dispositiones, addendum censent. *Cum directa heredis institutione*: quod minime necessarium, & undique perfectum, qualis explicetur, ut significet dispositionem solennem, & undique perfectam, qualis in solo testamento reperitur. *Vallens. l. 3. Paratit. tit. 26. Melonius, Tit. 24. n. 1.*

II. Dux sunt Testamenti species. Nuncupativum, & clausum. Hoc etiam scriptum, seu in scriptis vocamus. Testator enim propriā, vel alienā manu scriptum, septem testibus masculis, puberibus, liberis, ad id vocatis, aut rogatis, omnibus simul præsentibus ipsumque testatorem videntibus offert, profitendo esse suum testamentum: insuper ipse, si potest, sua manu eorum testibus testamento subscribit, vel alius pro eo octavus testis, siue subscriptor adhibitus: postea septem reliqui testes uno eodemque continuato tempore subscribere, & proprio, vel alieno sigillo consignare debent: imò uno omnes sigillo uti possunt. *In hac consultissima C. de testam. in n. §. sed cum paulatim ac sequ. Instituit. eod.* si quis autem sua manu testamentum aut codicillum confecit, idque specialiter in scriptura expressit, opus non erit eiusdem, aut alterius pro eo subscriptione. Nuncupativum minori cum solennitate perficitur. Sufficit enim septem testes, quales modò descripsimus simul vocatis audire, & intelligere testatoris voluntatem, coram eis scripto, vel articu-

lata voce prolatam *l. cit. Consultissima §. Per nuncupationem.* Hodie tamen nuncupatio coram testibus à Notario publico in scripturam redigi solet, ad meliorem actus comprobationem, & securitatem. Fieri enim potest, ut testes decedant, vel inhabiles reddantur; quem defectum tabellionis instrumentum abundè supplet, ut nulla insinuatione apud Iudicē opus sit. *DD. ad l. 2. C. Quemadm. testam. aperiunt.*

III. Dantur etiam testamenta privilegiata, in quibus vel nulla iuris civilis solennitas requiritur, vel minùs perfecta, quàm in aliis. Primum locum obtinent testamenta, & legata ad pias causas, quæ nimirum principaliter, & directè fiunt ad honorem Dei vel alicuius Sancti, ad spirituale animæ salutem, in sustentationem pauperum, redemptionem captivorum, dispensationem puellarum, ecclesiis, aliisque locis piis. *Tiraq. de privil. pia cause in Silvest. V. Testamentum l. n. 7 Covar. c. 10. n. 12.* His testamentis proprium est, quòd solo naturæ, & gentium iure subsistunt, nullamque civilis iuris solennitatem exigunt. Nam quæ leges Imperatorum ab Ecclesia receptæ non sunt, nihil piis causis præiudicant. *c. si Imperator. c. Nunquam. dist. 96.* Vnde sequitur 1. Licet hæredis institutio & declaratio nuda facta iure civili irrita censeatur *l. Nuda ff. de legat.* tamen quoad pias causas tam testamentū, quàm legatum valet, quocumque signo externo fiat: quia iure gentium, & naturali plus nõ requiritur. *Coton. in Sum. Dian. V. Testamentum. §. 3.* Sequitur 2. valere quancumque dispositionem ad causas pias, quæ manu testatoris scripta est etiam nullo teste adhibito, dummodò sufficienter constet esse testatoris manum, & scripturam: quia

testium

testium presentia non est de essentia testamenti, sed ad faciendam probationem aliis documentis deficientibus adhibetur. Quam ob rem *Alexander III. in c. Relatum de testam.* iudicibus mandat, quatenus si talis causa (super relictis ecclesie) ad eorum examen deducta sit, eam non secundum leges, sed secundum Decretorum statuta tractent, tribus aut duobus legitimis testibus requisitis sive mares, sive femine fuerint quoniam scriptum est *Deuter. 17.* In ore duorum vel trium testium stet omne Verbum. 3. heredem in conscientia obligatum esse, pia legata illis exhibere, quorum favore constituta sunt, quamvis in foro seculari probari nequeat, modò ipsis consent de voluntate testatoris: item caudicos peccare, qui in eiusmodi causis numerum testium, aliasve probationes exigunt, quasi inter sacras, & profanas causas nulla differentia esset. 4. Si Parochus exhibeat chartam manu testatoris scriptam, aut dictatam, si duobus aut tribus testibus probetur, ipsius manum esse, aut voluntate exaratam, credi posse, & quæ mandavit, legavitque ad pias causas præstari debere. Soli autem paracho credendum non est, si solus exceperit voluntatem defuncti, sed maiori cautela utendum. *Silv. V. Testam. §. I. n. 7. Covar. l. eit. Zerela Par. I. n. 2. Barb. in c. Cum esset de testam. Less. c. 19 D. 3. Zypaus in Enar. analyt. p. 192 No. Molanus si. fin. Tr. de piis testam. 167.* privilegia piæ causæ enumerat, quæ Vide.

IV. Si contingat moriturum non posse absolvere testamentum inchoatum, irritum quidem censetur quoad alia *l. Si is qui. ff. Qui testam. fac. post.* sed valebit, valebit, quoad pia legata. Et quamvis mu-

tare voluntatem suam testator potuerit, quia tamen re ipsa nullum mutatae voluntatis indicium dedit, utroque iure firmum esse debet, quod legavit, & constituit. *Tufchus Conclus. 115. §. 316. Vasq. Tract. de testam. c. 2. Molina Disp. 134. Sanch. l. 4. consil. c. 1. D. 7. Tanner. D. 4. p. 7. dub. 11. nu. 304. Tabiena n. 5.*

V. Similiter valida sunt testamenta, & legata, quamvis alterius arbitrio & dispositioni electio hæredis, & bonorum divisio committantur. V. g. hæres meus esto, ex Academicis ille, quem Titius designavit, hæredem volo illum esse, cui ex 12. Senatoribus deterendam esse hæreditatem Titius censuerit. Atque ita ex certis incertus à testatore nominatur, certus verò à commissario deligitur. Idem in legatis fiet. Lego tertiam bonorum meorum partem orphanis, & viduis, secundum electionem, & arbitrium Titii. Instituo hæredes bonorum meorum pauperes, quos Titius eligeret. Lego 100. aureos puellæ pro dote, si hæres meus voluerit. Quod si ita dixerit. Committo omnia bona mea arbitrio, aut dispositioni Titii, Titius erit hæres nomine tenus, totamque hæreditatem tenebitur in pias causas distribuere. *Cum tibi 13. de testam. ubi Innoc. III. Qui extremam voluntatem in alterius dispositionem committit, non videtur decedere intestatus, quia talis censetur testatus esse ad pias causas, ut in Rubrica dicitur, & fufius §. II. explicabitur. Vallens. l. 3. n. 26. §. 2. Fachin. s. c. 57. & 58.*

VI. Testamenta, quæ inter filios à Patre, Matre, aliove ex ascendentibus, maribus, aut feminis conficiuntur, rata habentur, quamvis imperfecta sint, & luti solennitate careant: *l. ult. C. famil. herede. Dispo.*

Dispositio custodiatur, etiã si solennitate legum fuerit destituta. & *l. Consultissima C. de testam.* Ex imperfecto testamento voluntatem tenere defuncti, nisi inter solos liberos à parentibus utriusque lexus habeatur, non volumus. Ratio videtur esse, quia liberorum per se favor magnus est, & decet omnimodam fraudis suspicionē à testamentis parentum procul abesse. Non tamen iis æquari hæc testamenta debent, quorum pia causa hæres est. In his enim nurus quoque testatoris attenditur, quod in aliis non fit. *Glo. c. Si tibi de test. Molina D. 136. In Clarus Q. 6. Schneidevvin in §. de solen. testam. Inst. de Testam. Melonius tit. 27.*

VII. Ad maiorem securitatem Iustinian. Imperator in *Auth. de testam* imperfectis, constituit, ut prædicta testamenta valida non sint, nisi tempus facti testamenti, nomina filiorum, & portiones, in quibus instituti essent, manu ipsius patris in testamento scripta exprimerentur: vel si alius testamentum scripserat, subscriptio patris, aut filiorum accessisset: quia verò in Authentica citata testium non fit mentio, illos non requiri præsumitur. Vnde *Gaill l. 2. Obs. 112.* Scheda reperta in cista patris continens divisionem bonorum inter filios fidem facit, & servanda est, si manu Patris scripta, vel subscripta fuerit. *Bald. Consil. 168. Casustalis est. l. 3. Alex. Consil. 176. Tuschus V. Testamentum conclus. 114. Melon. n. 6.*

VIII. Testamenta, quæ manu testatoris iuxta modum præced. num. indicatum, vel liberorum manu scripta fuerint, etiam quoad legata, fidei commissa, libertates, &c. extraneis relicta valent, ut expressè dicitur in *Authen. Instum.* Quod si testa-

mentum nuncupativum fuerit, secundum Constantini Imper. legem iudicandum erit, nimirum, ut, si liberis extranea persona mixta fuerit, quantum ad illam duntaxat, pro nullo habeatur, & liberis accrescat. Idem de piis causis non legimus constitutum esse. *Boerius in Decis aureis Q. 14. Card. Tuschus Concl. 115. Sanch l. 4. Consil. c. 1. D. 8. Iul. Clarus §. Testam. Q. 7. & 14.*

IX. Militum testamenta, quamdiu in expeditione bellicâ versantur, rata sunt, modò de voluntate testatoris constet. In vaginâ, hastâ, clypeo, pulvere scripta, signatave, modò eius rei duo testes sint, admittuntur. *l. Milites un. Glo. V. sub ipso tempore. C. de testam. milit.* Si tamen extra necessitatem in castris quisquam testari voluerit, duos testes adhibebit, qui illius voluntatem intelligant: quæque sic facta sunt, vel in expeditione, vel castris post missionem intra annum tantum valebunt. *§. Hactenus Inst. de milit. testam.* Eodem privilegio gaudent, quicumque in loco hostili deprehenditur, ibique decedit: ut quomodocumque vult, & potest, sive in terra, sive in mari testetur. *l. un. ff. de bo. poss. l. 3. C. de testam. mil. Schneidevvin. l. 2. Inst. tit. 11. Mynsing. ibid. Melonius Tit. 28. dist. 3. & 4. Caus. l. 3. tit. 10.*

X. Illis, qui ruri degunt, ubi plures quinque testibus haberi non possunt, condere licet testamentum, quod validum sit, testamentum dico tam scriptum, quàm non scriptum, seu nuncupatorium. *l. ul. C. de testam.* Neque si literati desint, subscriptione testium opus est: secus, si inveniri possint: imò si unus, vel duo tantum literati fuerint, debent hi pro aliis ignorantibus, præsentibus tamen, & testatoris

R r

volun-

voluntatem cognoscentibus subscribere. *Molina Disp. 127. Melonius Tit. 29. Coler. de eis. 35. n. 4. Tuschus Concl. 122. & 123. ubi valere solo nutu factum tradit, cum inter filios vel ad piam causam disponitur.*

XI. Denique ratum habetur testamentum, coram Principe supremo factum oblato illi bello, in quo voluntas ultima descripta sit, nulla alia solemnitate adhibita. *l. Omnium. C. de testam. Tholos. l. 41. Synagm. c. 3. n. 8.* Addunt aliqui, quocumque modo constiterit testamentum, aliamve dispositionem ultimam insinuatam esse coram Principe, nullam testium solemnitatem requiri, quia actus iudicis testium presentiam supplet, ut habetur lege citata *Omnium. Iul. clarus. §. Testam. Q. 56. V. ansepan. Molina Disp. 129. Tanner. D. 4. Q. 8. D. 11. n. 303.*

XII. De testamento tempore pestis confectio variant sententia. Benignior illorum est, qui pauciores septem testibus sufficere putant, cum plures facile haberi nequeunt: & ratio suffragari videtur. Sed quia legum auctoritas in eiusmodi causis prævalet, dicendum censo, eiusmodi testamenta valida non esse, quantumlibet illis favere æquitas videatur. Neque obstat illud. *Neccitas legem non habet*, quia is modus argumentandi, nullum effectum habet, quando in contrarium leges actum irritantes producuntur. *Instas.* An saltem in foro conscientia valeant eiusmodi testamenta, quibus communis Juris solennitas deest? Valete ratio persuadet, quia humani iuris dispositio non tollit obligationem naturalem, sed negat actionem forensam, quando præscripta solennitas deest. Atqui secundum ius naturale sufficienti duo testes: imò quemadmodum in

donatione nullus testis requiritur, & sufficit abesse fraudem metumque, nec dubiam esse donatoris mentem, sic in ultima voluntate morientis, si conscientiam spectes, sufficit, eam tibi satis cognitam esse, ut vel tibi vel aliis relicta capere possis. Favet huic resolutioni *l. etsi inutiliter 2. C. de fideicom.* ubi Antonius Imperator sanxit non posse per te reperti fideicommissum relictum à defuncto inutiliter (id est, in Scriptura minus solenni) si tu sciens voluntatem defuncti, cuius es hæres illud præstitisti. Subdit rationem. Quia non ex ea sola Scripturâ, sed ex conscientia relicti fideicommissi defuncti voluntati satisfactum esse videtur. *Fachin. l. 5. c. 92. Valg. c. 3. D. 1. Vallens. l. 3. n. 26. §. 2. Melonius Tit. 31.* Formulam testamentorum invenies ap. *Schneidevv. l. 2. Inst. n. 10.* Modum in nostra hinc Orientali Franciâ utatum in *Ordinat. provinc. Par. 3. n. 40.*

§. II.

De iis, qui testamentum condere possunt.

L. Ad testandum inhabiles alios Natura facit, alios Lex. De numero variant Doctores. *Angelus*, eumque secutus *Silvester, Rosella & Tabiena* 19 genera personarum numerant. *Cataneus* 14. His multò antiquior *Azo* in Summâ suâ 13. tantum. Alii sexdecim his Verbis includunt:

Testari nequeunt, impubes, religiosus Filius, in sacris, morte damnatus, & obfes, Prodigus, ac stultus, dubius, servus, furiosus.

Crimine

Crimine damnatus, cum muto Surdus, & ille, Qui maiestatem laesi sic cecus & ipse.
 II. Excluduntur igitur 1. *impuberes*, a non aetatis 12. vel 14. nondum completo. *Instit. Quib. mod. tut. fin. & l. Qua aetate ff. de testam.* Sufficit tamen, si ultimum diem inchoaverint, licet aliàs de momento ad momentum computari soleat. *l. 3. ff. de minori.* 2. *Religiosi*, qui solemniter professi sunt, quia nullius rei dominium habent. *c. Non dicatis 12. Q. 1. Az. 1. l. 12. c. 6. Q. 4. & 5. Suar III. de relig. l. 8. c. 16. 3. Filifamilias*, qui in potestate patris sunt: quamvis enim hic permitteret, non valeret testamentum etiam de adventitiis & profectitiis bonis, quia testamentum ex libero testantis arbitrio, non alieno procedere debet. *l. qui in potestate ff. de testam. l. illa institutio ff. de hered. instit. de castr. libere tamen & quasi castr. libere disponunt.* 4. *Beneficiarii*. Quamvis enim de patrimonialibus licite disponant; de redditibus ecclesiae non permittantur testari. *c. 9. de testam.* Indigent ea propter dispensatione, vel communi, per consuetudinem approbatam licentia, quam in sua quilibet diocesi consulat. *Nav. de redit. q. 1. Piafec. Par. 2. c. 5. ci. si. Gutierrez l. 1. q. 11. 4. V. qua dix. in P. 1. tit. 2. §. 4. num. 11. 5. Damnatus morte*, id est, ad mortem, puta, naturalem, vel civilem, quamvis effugiat manum Iudicis. *l. eius ff. eod. Secus*, si ad minorem poenam mutilationis. *V. g. condemnatur V. Vesenbec. in l. 28. Pand. tit. 1. De damnatis ad perpetuum carcerem*, si laici sint idem affirmat *Panorm. Angelus & alii*. De clericis vero dubitant Mitior opinio est, posse testari sic detentos, venior non posse, quia revera inter mortuos

computantur. *V. Silvestr. §. 1. m. 3. 6. Obsides*, intellige de Christianis apud infideles & è contra non autem de illis qui dantur de civitate in civitatem. *l. Obsides ff. eod. 7. Prodigii*, quibus à Iudice bonorum administratio interdicta est: §. *Item prodigus Instit. Quib. non est permissum*. Sed id, quod antefecit ratum est. Quid verò, si iniusta interdictio sit? Non valere quidam arbitrantur, si prodigus non est. *Argum. l. Scia ff. de tut. & curatorib. datis his & c.* alii malunt validam, quia licet contra ius litigatoris, non tamè contra ius legis facta sit. *l. 1. ff. Qua sententia sine appell. res. ind.* Adde, quod nihilominus inter liberos testamentum condere possit. *Bald. conf. 235. 8. Stultus & furiosus*. Quid enim magis ad certam voluntatis nostrae demonstrationem, quam sanæ mentis status requiritur? *l. furiosum. C. qui test. fa. po.* Si autem per id tempus testamentum fecerint, quo furor eorum intermissus est, iure testati esse videntur. *§. Prætereal Instit. Quibus non est. 9. Dubius* an scilicet in eo statu sit, in quo testari posset nec ne. *l. de statu ff. eod.* ut si à prædonibus captus, dubitat an sit servus, an liber. *l. 1. ff. de leg. 1. 10. Servus. c. illud 13. Q. 2. l. filius ff. eod.* 11. *Crimine damnatus*, intellige famoso, & cui iure annexa poena, ut si libellum in alterius iniuriam scripsit: quia per id infamis efficitur. *l. in cui §. si quis ob crimen. ff. eod.* Bartolus, & alii communiter ex alia causa infames non prohiberi à testamento faciendo tradit. Nec obstat, quod infames privati sunt actibus legitimis, quia non privantur illis, qui respiciunt privatam utilitatem. Nihilominus testari prohibetur, qui se ab hæreticis iterum baptizari permittit. *l. fin. C. Ne sanctum baptismum iteretur.* Item, qui ince-

stas nuptias contraxit l. Si quis incesti C. de ince. nupt. 12. Cum muto surdus. Qui nimirum omnino loqui & audire nō potest non videtur, qui tardè, & præposterè, aut qui difficulter audit. §. Item Surdus inst. quib. &c. 13. Qui maiestatem læsit; & perduellionis reus. l. si quis l. fin. C. ad legem Iuliam maiest. Horum namque bona fisco adduntur. ut hæreticorum quoque, quamvis ante latam sententiam possessionem retineant. 14. Denique Cæci, qui utroque lumine orbatii sunt, non possunt testamentū facere, nisi per observationem, id est, ut coram septem testibus, & tabellione, vel alio loco eius, dilucidè voluntatem suam declarent, & omnia in scriptis referantur. §. Cæcus autem, inst. Quib. non est. &c. l. Hac consultissima C. de testam. Excipe nisi inter liberos vel ad pias causas testatur. Tunc enim duo testes sufficiunt. Schneid. 4. l. 2. inst. tit. Melonius Tit. 30. nu. 2. & 3. Rolandinus Rubr. 2. Vasqu. de testam. c. 1. §. 5. Less. c. 19. D. 4.

III His annumerant ex Summis plerique Hæreticos, excommunicatos, Usurarios, & eos, qui Cardinalem hostiliter persequuntur: sed certis incerta miscent, quæ potius seceranda sunt. Nam si quod hæreticos attinet, quamdiu occulti sunt, vel nondū declarati tales, testamenti cōdendi ius retinent, sed post sententiam declaratoriam, (non condemnatoriam) infames sunt, & intestabiles, etiam si ad pias causas testentur, vel inter liberos: neque licet codicillo, vel alio modo disponere. Quin etiā si ante sententiā fecerit testamentum, ad diem patrati criminis retrahitur sententia, & testamentum perinde accipitur, ac si post sententiam confectum esset, ut pluribus confirmat Barb. in c. Excommu-

nicamus de hæret. De excommunicatis fatetur Sylv. l. n. 3. hodie communè opinionem esse quòd testari possint, quamvis alii qui olim aliter senserint. Fachin. l. 5. c. 88. Non enim pari cum deportatis iure habēdi sunt. V. Avilam Par. 2. c. 6. Disp. 6. Usurarii manifesti testamentum nō absolute, sed cum conditione reicitur c. Quamquā de Usuris in 6. si cautionē de restitutione non præstiterit. Eodē modo donatio causa mortis valida, vel invalida est. c. circa. V. bi NŌTA I. non sufficere nudam cautionem, sed requiri pignora, aut fideiussores, ut ex Glo. monet Iul. Clarus de testam. q. 6. 2. prædictam cautionem esse necessariam pro illis quoque, qui Usuram exercere desierunt: fieri enim potest, ut quis usuram non exerceat, & tamen Usurarius maneat, & bona aliena possideat. Si tamen constaret iniuste parta restituisse, ac desisse, à testamenti iure arceri non posset. Less. c. 20. D. 22. Barb. in c. Quamquam citatum. Socinus consil. 127. l. 3. Iul. Clar. l. curio qui num. 3. ulterius quærit. Si non præstita cautione conditum ab Usurario testamentum sit, præstetur verò post confectiōem, nam inde reconvalescat? Negant equidē non pauci ex Reg. 18. Iuris in 6. Quod ab initio non subsistit, non firmatur transu temporis: probabilius tamen videtur reconvalescere & fictione quadam retrahi, quasi ab initio cautio adhibita esset. Felinus in c. Cum dilectus nu. 3. de accus. Decius in l. Quod initio n. 12 ff. de Reg. In Covarr. in c. 3. post num. 9 l. 3. Variar.

Postremò quod de persecutoribus Cardinalium additur, intestabiles esse ad num. 11. de crimine damnatis pertinet. Nam c. Felicis de pœn. in 6. quicumque Cardina-

Cardinalem hostiliter insecutus fuerit, percusserit, aut ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandavit, vel factum ratum habuerit & reus criminis læsæ majestatis declaratur, perpetuò infamis, diffidatus, bannitus, & intestabilis; ita ut nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicujus bona ex testamento, vel ab intestato vocetur, quatenus ab omni successione repulsus, publicave repulsâ confusus minus inveniatur suæ malitiæ successorem. *Card. Lugo D. 24. Sess. 4. num. 69.*

IV. Ex prædictis multi ne quidem ad pias causas testari possunt, velut 1. *mente capti. 2. impuberes. 3. filiusfam. nisi de bonis castrensibus, & si aliorum quocunque modo dominium, vel administrationem habet, de quo multa Silvester n. 4. in utramque partem 4. prodigus post interdictum. 5. Usurarius ante restitutionem, vel cautionem. 6. damnatus ad mortem naturalem, vel civilem, postquam publicata sunt bona; imò testamentum prius factum rumpitur securâ damnatione 7. Hæreticus juxta eundem processum. Denique servus, captivus, religiosus, & quicunque dominio honorum, vel administratione caret. De dubio quoad statum suum, esse dubium indicat Silvester, quod consideratione & favore piæ causæ non difficulter tollitur: maximè quia in contrarium nihil à jure constitutum legitur. *Id. Clarus §. Testam q. 4. Bald. in l. 1. C. de Sacros. Beck. Armilla Tabiena. Reginald. l. 25. n. 624. Tuschus Conclus. 104. & 105.**

V. Qui quemquam à testamento faciendi impedierit, retraxerit, aut prohibuerit, ejus hæres esse non potest: & si institutus tali dolo fuerit, actionibus ipsi

negatis fiscus occupabit. *l. 1. & 2. ff. si quis aliquem testari prohibuerit aut coegerit. l. eos C. eod. ubi ita statuitur. Eos, qui ne testamentum ordinaretur, impedimento fuisse monstrantur, velut indignas personas à successione compendio removeri, celeberrimi juris est. Rationem Regula 38. *Juris in 6.* suggerit. Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nifus est impugnare. Nam & qui testamentum falsum dixerit, ex eo legatum sperare non debet. *Dynus ibi, Vivianus, & Peckius. Zypaus l. 3. Respons. 2. Tanner. III. Disp. 4. q. 7. Dub. 11. n. 309. Menoch. Casu 395.* Præter ademptionem hæreditatis arbitrariâ pœna docet puniri posse.*

§. III.

De idoneis testibus.

I. Quoniam necessarii ad testamentum, ne reprobetur, testes sunt, iique integri, probatique dilectum testator adhibebit, *et non oportet c. si hæreticus 2. q. est. 7.* Consentur autem conditione, natura, & vita. Conditione, si liber, non servus. Natura, si vir, non femina. Vita, si innoens, & integer sit. Quod si vita bona de fuerit, fide carebit. *Testimonianu de testib. & c. 1. de accusat.* Admittendi igitur sunt, quicunque jure non prohibentur. Nam edictum de testibus prohibitorium est certarum personarum, & permissorium regulæ. Quilibet enim admittitur, nisi prohibeatur. *Lancelotus l. 3. r. 14. Schneidervin. in 5. Testes institut. de testam. Rolandus de Testament. Rubr 35. Melonius Tit. 26.*

Rr 3

II. Pæ

II. Præ aliis testium numero feminae excluduntur. Quamvis enim in iudiciis subinde etiam criminalibus audiantur secundum Jus Civile, non verò secundum Canones. *l. ex eo ff. de testib.* non tamen in testamentis. *l. qui testamento ff. qui testam. fac. poss.* non solum ob iudicii inconstantiam, quæ insanabilis reputatur, sed quia juris publici, à quo testamenti confectio est, communionem non habet: adde fraudes & pericula, quæ quoad fieri potest, summo studio ab ultimis voluntatibus arcenda sunt. Quam ob rem à Jure Canonico etiam excludi videntur à profanis. *Clarus §. Testam. q. 55.* Excipe testamentum patris inter liberos. *l. hac consultissima §. ex imperfecto C. de testam.* Item militis stantis, & testantis in acie, ubi testes non debent esse rogati, & utrobique neglecta juris civilis solemnitate de qua in §. 1. juris gentium favor attenditur, qui habita voluntate, non attendit solemnitatem.

III. An verò ad testamenta pia admitti debeant, non una omnium opinio est. Opponitur *c. Relatum & c. Cum esses de testam.* ubi requiruntur duo legitimi testes, qualis non est femina. *l. qui testamento §. cum qui v. Mulieri ff. de testam. l. Consultissima C. deod. §. Testes Instir. eod.* Ratio est timor falsitatis, ut ibid. *Glossa* notat, quem pia causa non videtur purgare satis. Nihilominus eadem *Glossa* communem opinionem admittere in testamentis ad pias causas adfirmat. Melius diceret communionem. Sic enim res habet, & probabilius est, cum in contrarium in Jure nihil expressè definitum sit, probantque post antiquiores, *Angelus, Sylv. Rosella, Armilla, Bonacina, Zerola. part. 1. v.*

Testam. num. 2. ambos testes esse feminas posse *Sanchez. l. 4. Consil. c. 1. dub. 5. Schneidevvin. Jo. citato.* A quibus omnibus dissentit *Vallensis §. 7. num. 5.* non contemnendis rationibus. Nam *1. In c. relatum de testam.* requiruntur duo legitimi testes, qualis in testamento non est mulier. *2. Licet in eo rap. derogetur solemnitati Juris, quoad numerum testium, non invenitur tamen correctum Jus Civile, quoad habilitatem, ac proinde servandum est. l. sancimus. C. de appell. 3.* Eadem mentis infirmitas, ob quam ab aliis testamentis excluditur femina etiam. Hic valet. *4. si in solenni testamento ubi. 7. testes requiruntur, non possit cum aliis adhiberi, quo in casu tamen numerus aliorum facile suppleret illius fragilitatem. l. si qui ex argentariis §. 1. ff. de edendo, multo minus in testamento ad pias causas, in quo minor numerus testium exigitur. Hinc opinio negativa videtur satis probabilis reddi. Video tamen responderi posse: in hisce testamentis jure præsumi feminas per se in pietatem & misericordiam pronas fragilitatem suam ardore mentis superaturas, & eò minus periculi esse quoad fraudem quo major animi propensio est in charitatem.*

IV. Quamvis Codicilli appellatione testamenti veniant, vel ipsius aliqua pars esse videantur, *Gloss. l. ult. ff. de testam. pati* feminas tamen inter testes probata sententia est. *Gloss. in l. fin. v. quinque C. de Codicillis. Sanch. l. 4. Consil. c. 1. D. 12.* Et sufficere videtur, quod Codicillus propriè non est testamentum. Nam si idem essent, cur diversum in his instrumentis, ait *Rolandinus 330.* vocabulum maderetur, quæ vitæ ac potestas una sociasset. *C. de Codicillis l. si idem*

Idem iun. Gloss. Adde plures differentias, de quibus latius in §. sequenti dicemus.

V. Idonei testes non sunt impubes, servus, furiosus, mutus, surdus, & prodigus, interdicitus, item scriptus haeres, & qui eidem, vel testatori ratione patriæ potestatis conjunctus est. §. in testibus 9. & §. seq. *Instit. de testam. ordinandis.* Admittitur autem speciali jure legatarius, & fideicommissarius singularis, eorumque filii puberes, & alii in potestate existentes §. *Legatariis autem Instit. eod.* Neque per hoc in propria causa testimonium ferunt, sed ad confirmationem testamenti principaliter adsunt, cui annexum est, quod in illorum credit utilitatem. *Azor. III. l. 13. c. 28. Cardin. Lugo Diss. 24. Sect. 1.*

VI. Quod religiosi, & fratres minores in testamento testes assistere possint, etiam absque licentia Prælati sui, concedit *Bald. in l. 1. C. de sacros. Eccl. & in Auth. ingressi no. tit. 1a. son. quoque in l. Hac consultissima C. de testam. Gomez. verò limitat in l. 3. Tauri num. 28.* ut licentia Superioris necessaria sit in testamento, in scriptis tempore testamenti, in nuncupativo autem tempore dispositionis. *Clarus hoc tit. q. 55. n. 7. Guido Papa Decis. 517. Vasq. c. 1. §. 3. Dub. 1. n. 11. Roder. Tom. III. q. 71. art. 2.*

VII. Ad extremum omnis, qui à Jure in judicio prohibetur esse testis, prohibetur quoque in testamento adhiberi. Item quoscunque lex propter flagitia & impietatem suam intestabiles facit ad testificandum non admittuntur. Cum enim quis intestabilis jubetur esse, eo pertinet, ne ejus testimonium recipiatur, & eo amplius, ut quidam putant, ne ipsi dicatur testimonium. *l. 26. ff. qui test. fac. poss. l. 4. C. de hæreticis.* Notas bono-

rum testium non nemo comprehendit in his Versiculis.

Conditio, sexus, ætas, discretio fama.

Et fortuna, fides, in testibus ista requiruntur.

V. Panorm. in c. cum nuncius de testibus & Barb. eod. titulo. *Schneidev. l. 2. Institut. tit. 10. §. Testes. Armilla. V. Testam. n. 8.*

VIII. Quando vir & uxor, vel alii duo simul testamentum condunt, non opus est duplicato numero testium, & duplici solennitate, quia singuli in utroque testamento subscribunt, & testificantur. *Burgos. Sanchez apud Card. Lugo Diss. 24. Sect. 1. num. 11. VVesenbec. in l. 28. Pandectas num. 13.* Possunt etiam duo in eadem charta testamentum facere, sequere mutuo instituere; quamvis id de raro contingentibus esse videatur. *Clarus q. 60.*

§. IV.

De Codicillis.

I. **C**odicillus dicitur, quasi parvus codex, seu libellus aut scriptura ultimam voluntatem continens absque directa hæredis institutione. *Tholos. l. 43. c. 1. num. 3.* A testamento differt duobus modis. *Primo*, quia non fit ad instituendum hæredem (nisi interdum ex privilegio, uti militibus licet) sed ad aliquid in testamento mutandum, addendum, vel demendum, vel ad faciendam fideicommissariam institutionem. *Secundo*, in codicillo sufficiunt quinque testes etiam non rogati, inter quos mulieres quoque admittuntur, cum in testamento solenni septem requirantur, sique rogati, masculi tantum, & puberes. Hinc fit, ut si testator significet, se velle dispositionem suam

suam valere meliori modo, quo potest, eam vim Codicillus habeat, ut etiam si testamentum defectu solennitatis non valeat, quâ testamentum, id est, quoad institutionem hæredis directam, valeat tamen, quâ Codicillus. Unde ulterius sequitur 1. ut legata tali testamento inserta sint solvenda. 2. si testator *ἀπαις* instituat hæredem extraneum, institutio illa directa habebit vim Substitutionis fideicommissariæ. Nam frater, vel alius, qui ab intestato succedit, obligatur illi tradere hæreditatem retentâ solum illius quartâ parte, quæ vocatur Trebellianica. 3. si testator liberos habeat, illis cedit legitima tantum; reliqua omnia extraneus hæres capiet. *Tholos. lo. cit. Melonius Tit. 33. Molina Diss. 131. Rolandin. de Codicill. §. in quibus Tanner. D. 4. quest. 8. Dub. xi. num. 298.*

II. Codicillus ad similitudinem testamenti dupliciter fieri potest. *Primò* per scripturam adhibitis quinque testibus, qui subscribant nomina sua etiam absque sigillis. *Secundò* per nuncupationem sine scripto, si testator voluntatem suam declaret coram quinque testibus, quamvis illa postmodum scripto concipiatur. Quod ad hæredem & legata, differentia hæc est: Hæredem testator proprio ore saltem ad interrogationem alterius nominare debet *l. iubemus C. de testam.* At legata solo verbo constitui possunt, si morbo impeditus testator articulatè loqui nequeat. *l. natus ff. de legatis. VVesenberg. in l. 29. Pandect. et. 7. num. 6. & 7. Azor. l. 6. Rubr. 7. Tanner. D. 4. quest. 8. Dub. xi. Franc. Marcus Decis. 319. Tuschus V. Concl. 404.*

III. Unus an plures codicilli fiant, non interest, modo contrarii non sint: alias posterior priorem tollit. *l. Divi §. Codicillos ff. eod. l. Cum proponatur C. eod.* Duo autem testamenta simul non constituent: posterius enim semper expungit prius, modò legitimè factum sit, etiam cum nemo ex illo hæres existeret, vel quia renuit institutus, vel quia vivo testatore decessit: quo in eventu hæredes ab intestato proximi vocantur §. *posteriore instit. quibus modis testam. infirmantur. l. 3. C. de Codic. Tholos. l. 43. 6. 1. n. 13.*

IV. Quemadmodum Codicillus cum testamento, ita sine illo fieri potest. Aliquando antecedit testamentum, aliquando sequitur: aliquando simul jungitur. §. *Non tantum Instit. de Codicillis. l. conficiuntur ff. eod.* Si nullum testamentum factum sit, ejus loco erit codicillus obligans hæredem ab intestato etiam posthumum *l. ab intestato ff. eod.* Posthumus autem in testamento neglectus irritum reddit testamentum, in quo sui nulla mentio sit. *l. 1. C. eod.* Si autè clausula verbis futuri temporis addita est, posthumi saltem in genere putantur nominati, & fideicommissum operatur retenta sola legitima, non Trebellianica *Card. Tuschus V. clausula Codicillaris Concl. 292.*

V. Si testator dicat quidem velle se testamentum condere, non adhibeat tamen necessariam solennitatem, manifestum est, nihil operari: si tamen clausulam codicillarem addat expressè vel tacitè. Si hæc dispositio non valeat ut testamentum, valeat eo modo, quo valere potest, valebit, ut codicillus, modo nihil requisitum desit *l. 1. ff. eod. l. ult. §. illud quoque*

neq; fratres, neq; Soror adit, in pari cognationis gradu se existere probant, & quam hæreditatis portionem accipiunt. Nomen à verbo Germanico *Sehen* derivatum videtur, quia hæreditatem adeunt descendendo *nidermarz-Seeht*. *Spigel. Lexic. Tholos. l. 40. Syntagm c 35. Roland. Rubrica 11 n. 1. & seq.*

II. Suus Patris hæres propriè vocatur, proximus descendens, & in potestate defuncti tempore mortis existens: cui annumerandi postumi, per subsequens matrimonium legitimati, vel per oblationem ad Curiam. *Instit. de hæreditatib. qua ab intestato §. Intestatorum, & seq.* sui hæredis, & patris una persona censetur, quoad bonorum successionem, adeo ut antequàm adeat hæreditatem eorum dominium acquirat, motiensque ad quoscunq; hæredes non secus, atque alia bona & iura sua transmittat. Quod privilegium etiam filio religionem professio, & episcopo competit, quamvis patria potestate egressi censentur. *Gomez. l. 1. c. 9. Mol. Disp. 129. Silv. & Hæreditas §. 1. n. 1.* Nihilominus hæreditatem sibi eatenus debitam, si non se immiscuit, repudiare potest: ita ut nihil in eam iuris retineat, aut Dominij. *Sanct. de matr. l. 6 D. 4. n. 8. Less. c. 6. D. 13.* Quicunq; his inferior, non suus hæres reputatur, nec prius dominium hæreditatis obtinet, quam adeat, profitendo se hæredem esse velle. *§. ult. Inst. de hæredum qualitate.* licet nihil dum ex bonis apprehenderit. Conceditur verò illi unius anni spatium à notitia delatæ hæreditatis, ut de acceptanda, vel repudianda deliberet: intra quod si moriatur ius suum in hæredes transmittit. *Cum in antiquiorib. C. de iure deliber. Hæreditas nondum adita iacere dicitur:*

Vacare, cum nullus legitimus hæres adest. Dandus autem iacenti curator est ad petitionem creditorum, vel ex officio Iudicis. *l. 2. ff. de curatore bonis dando.* Hoc si negligatur iudicium contra iacentem hæreditatem institutum nullum erit. *Gaill. l. 2. obs. 130. & 152. Tholos. l. 42. c. 35. Laym. l. 3. tr. 5. c. 6. Tuschus V. Suias. §. 82. & seq.* No. Si pater filium nolit hæredem instituire, exhæredare debet causa, ob quam, scripto inserta. Sunt autem exhæredandi causæ 14. his versibus inclusæ.

*Bis septem ex causis exhæres filius esto.
Si patrem feriat, si maledicat ei.
Carere conclusum si negligat, ac furiosum.
Criminis accuset, vel pareat insidias,
Si dederit gravia illi damna, nec hoste redemit,
Testar prohibet, vel dat arena locum.
Si pravos sequitur, vel amat genitoris amicam,
Non orthodoxus, filia quando coit.*

V. Roland. de testam. Rubr. 14. n. 13. Melonium Tit. 25. num. 1.

NOTA. Ut exhæredatio vim & effectum habeat, ipsa exhæredandi causa, eaque legitima & vera testamento inserenda est: alias à filio per querelam in officiosum ruptur, quemadmodum pluribus explicat *Iul. clarus §. de testam. Q. 40. Wesenbec l. ff. 28. Tit. 2. num. 5. Treutler. Vol. 1. Disp. 13. n. 10.*

III. Hæredes institui possunt, quicunq; specialiter non prohibentur: nec singulitantum, sed plures, imò Communitas quoque & Collegia. Nec obstat amentia, vel alius corporis defectus. *l. 1. C. de sacros. eccles. V. Wesenbec. lo. cit. v. 4. Gomez. 10. 1.*

20 l. c. 2. Prohibentur autem 1. Communi-
tas Iudæorum l. 1. C. de Iudæis. 2. Colle-
gium erectum privata auctoritate l. Colle-
gia §. in summa ff. de illic. colleg. l. Colle-
gium C. de heredib. instit. Excipe Colle-
gia, vel Congregationes, quæ pietatis in-
tuitu constituta sunt. l. 1. ff. eod. 3. Depor-
tatus vel ad metalla damnatus l. 3. ff. de his,
quæ pro non scriptis habentur & l. 1. C. de
instit. hered. l. si in metallum ff. de his qui
pro non scriptis. 4. Hæretici & Apostata.
l. Manichæos. l. ult. C. de heredib. l. 3. de A-
post. eod. 5. Spurii, seu nati ex damnato &
punibili coitu. Auth. licet C. de natur. lib.
Auth. Quib. modis naturales. Si similiter pa-
rentes non succedunt in bonis Spurii. Au-
thent. Quib. modis. Avus tamen deficien-
te prole legitima Spurium hæredem insti-
tuere potest, non tamen intuitu patris.
Gaill. 2. Obs. 88. Roland. Rubr. 19. Ab aliis
item non ascendentibus institui possunt
spurij: imò succedere possunt ab intesta-
to fratribus, aliisque consanguineis uteri-
nis. Si uterini non sint, sed diversa matre
nati, non censentur habere cognationem
inter se & cum aliis cognatis Patris, quoad
bonorum successionem: idque etiam in
naturalibus & legitimatis locum habet.
Auth. quib. mo. natural. §. filium vero.
Tholos. l. 42. Syntagm. c. 35. Tanner. D. 4.
Q. 7. Dub. 11. 6. Qui Naturales filii secun-
dum Ius civile (cui non resistit Canoni-
cum) ab intestato succedunt patri in dua-
bus uncis, id est, textâ parte totius hæredi-
tatis, ex quibus Matri superstiti portio uti-
lis debetur. Auth. quib. mod. nat. off. legit.
§. si quis autem defunctus. & c. liberi 22.
Q. 4. modò filii legitimi desint, vel legiti-
ma uxor. Quamvis enim uxor non succe-
dat in bonis mariti, facit tamen, ne natu-

rales capere, aut succedere possint. Auth.
licet Patri. C. de nat. lib. Si contingat filios
vel nepotes legitimos superesse, non nisi
uncia tribuetur naturalibus, & illorum
Matri. Si nihil reliquerit Pater, in nulla
parte succedent: ali tamen à legitimis de-
bent. Matri verò cum legitimis succedunt,
etiam si ipsa sit illustris. Denique si Pater
non habeat filios, vel nepotes, vel descen-
dentes, habeat tamen ascendentes, illis as-
signata legitima potest naturales institue-
re etiam in totum. Si autem & ascenden-
tes legitimi desint, naturales in solidum li-
cebit instituire. Azo. l. 5. Rubr. 27. Molina
Disp. 166. Silv. V. Filiu 3. Treubl. Tom. 11.
Disp. 16. n. 3. Pari iure quemadmodum fi-
lii naturales succedunt parentibus, ita pa-
rentes filiis succedunt, ut par pietas serve-
tur. Si tamen alicubi concubinatus non
permittitur iuxta Auth. de Lenon & Auth.
Scenicæ eadem naturalium, & Spurio-
rum conditio erit. Az. 11. l. 2. c. 8. Sanchez
l. 4. Consil. c. 3. c. 16. & seq. 6. Testatorem
qui occidit, hæreditate privandus est, sal-
tem per Iudicis sententiam, ut fisco defe-
ratur. Clarus. V. Homicidium nu. 22. Nav.
l. 4. consil. 1. 7. Qui Cardinalem persequi-
tur, percutit, vel capit. c. Felicis. de pœnis in
6. Denique quicumque ob crimen aliquod
est intestabilis activè (hoc est inhabilis ad
testamentum faciendum) etiam passivè
intestabilis est, ut neque hæres esse possit,
neque aliquid ex testamento capere. Silv.
V. Hereditas §. 1. n. 2. Armilla. nu. 26. Lay-
man. l. 3. tr. 5. c. 5. n. 1. Less. c. 19. Dub. 5.

IV. Religiosi etiam professi hæredes
institui possunt, & succedere ab intestato,
dummodò Religio aut monasterium do-
minii bonorum capax sit. Clem. Exivi. V.
Quia igitur. de verb. sign. Nav. Comm. 2. de

Regular. nu. 50. Sanchez l. 7. Moral. D. 12. Rodrig. To. II. Q. 78. art. 1. Lessic. 41. Dub. II E contrario, quia bona immobilia non recipiunt Minores de Obser. & Capuccini, hæreditatis incapaces sunt (respectu personarum, quæ professæ) ita ut ipsi acquirant ius ad bona immobilia, & teneantur ad onera defuncti. Aliàs in favorem illorum relinqui potest hæreditas, ut per executores vendatur: iisque pretium detur pro necessariis ad victum, vestitum, fabricam, & similia, ut fusè declarat. *Roderiq. To. II. Q. 127 Tholos. l. 42. c. 35. n. 15. Roland. Rubr. 21. n. 15. Laym lo. cit. Silv. V. Hæreditas §. 2. Armilla n. 8*

V. Societatis Iesu professi, & Coadiutores formati omnis hæreditariæ successionis incapaces sunt. *p. 6. Const. c. 5. nu. 4.* quod tamen *Vadingus disp. 4. d. 5 §. 4.* ad suspensionem ab intestato restringit. Domus professæ autem, & ecclesiæ licet redditus stabiles admittere nequeant, quorum dispensatio penes ipsam Societatem sit, *Const. Par. 6. c. 2. nu. 12.* nihil obstat tamen, quo minus institui hæredes queant, ita, ut bona immobilia non retineant, sed vendant, & pretium in usus suos convertant; nisi fortè sit domus vel hortus, ad habitationem necessariam, aut recreationem opportunus. *Mol. D. 195. Sanch. l. 7. Mor. c. 27. n. 15. Laym l. 3. tr. 5. c. 5. V. Compend. privil. Soc. no. V. Bona. V. Communis. & V. alienatio.* Quid verò, inquis, si legetur aliquid domui professæ, quo ipsa non indiget? Si non addatur conditio repugnans paupertati Societatis, acceptari potest. Non indiget modo? indigebit aliquando. Possunt enim ad breve tempus retineri bona aliàs vendenda, ne subitanea venditio cum damno fiat. *Inflas. Si adiecta sit conditio repugnans an propte-*

rea legatum, vel donatio irrita sit? Dico non fore irritam, sed conditionem adiectam pro nulla haberi ex præsumptione, quia testator in causis piis censetur omnimodo bene facere voluisse indigentibus, & si scivisset vitium conditionis, minime apponisset. *Suar. 4. de Reliq. l. 4. c. 9. Roderic. Tomo II. Q. 126. & 127. art. 1. & sequentibus. Laym. l. 3. Tract. 5. c. 6. n. 6*

VI. Professi Societatis Iesu, & Coadiutores formati recipere possunt primum aliquod legatum, cuius tamen liberam dispositionem, & usum non habeant. Nam eo modo, quo domus ipsa, & Societas, capaces & incapaces personæ sunt. Quomodo autem Societas pia legata admittere queat, paulò ante dictum est. Igitur si contingat Petri vel Pauli intuitu legati aliquid, valebit donatio, & recipietur eo modo, quo Regula, vel Constitutiones permittunt. *Suar. lo. cit. Laym. l. 3. tr. 5. c. 5. n. 5.*

VII. Quærent aliqui, Vtra paupertas maior sit Fratrum Minorum, an Societatis Iesu? Resolutio est, habere se, ut excedens, & excessum. Minorum paupertas excedit in eo, quòd nullius rei immobilis aut mobilis dominium admittat, nec in particulari nec in communi; item, quòd non habeat ullam actionem ad bona sibi relicta, neque hæres institui potest, at Societatis Domus professæ habent aliquarum rerum dominium in communi; puta mobilium, & immobilium, quæ ad habitationem, vel recreationem sunt necessaria, aut valdè convenientia: item ad res quaslibet sibi relictas actionem. Denique hæredes institui possunt ut nu. 4. explicatum. Excedit verò FF. Minorum paupertas, quia ecclesia illorum capax est legati annui ad cultum divinum, 2. recipere potest

potest stipendium pro Missa, concioni-
bus, & aliis ministeriis, quæ Societati mi-
nimè licent. *Suarez. 4. de Relig. l. 4. c. 9.*

VIII. Hæreditas generatim loquendo,
duobus modis aditur Verbo, & facto.
Verbo, ut si dixeris, *Volo adire hæredita-
tem.* Vel, *Iam nunc adeo. l. Avia C. de iure
deliberandi.* Facto, cum quis se ut hære-
dem gerit, faciendo actum aliquem, qui
non nisi ab hærede fieri solet, cuiusmodi
est satisfacere ex hæreditate creditoribus,
inhabitare domum hæreditariam cum fami-
lia sua, & sim. Adde, quod etiam adiu-
se præsumitur, qui ad deliberandum dato
tempore intra illud, neque adit hæredita-
tem, neque expressè renunciat. Hæc au-
tem renunciatio similiter unico verbo fie-
ri potest. Sed, factam renunciationem
semel, licetne postea retractare? Distin-
gue. Si minor est, potest per restitutionem in
integrum. *l. fin. C. de repud. her.* Si ut ma-
ior est, & extraneus, non admittitur am-
plius. *l. sicut C. eod. si autem suus hæres &
bona hæreditaria sunt in statu, quo fue-
runt tempore repudiationis, licet retra-
ctare infra triennium. Distractis bonis
nulla spes revocandi superest. l. fin. C. de re-
pud. her. V. Vesemb. in l. 2. Inst. tit. 19. c. fin.*

IX. Portio legitima hæredibus debita
triplex est. Vna retento communi nomine
Legitima appellatur: altera *Falcidia* à tri-
bunopl. *Falcidio*: tertia *Trebellianica* à
Trebellio Maximo, quia ipso Consule à
Senatu instituta est. *Legitima* simpliciter
sumitur ex bonis parentum, deducto ære
alieno, & funeris impensa. Debetur se-
cundum *Legitimas* filiis iure naturali, &
pro alimentis computatur: Mortuis
filiis ad nepotes legitime natos devo-
luitur. Hoc tempore, si tres vel qua-

tuor filii sint, triens, seu tertia pars bono-
rum est: si plures, semissis seu dimidia. Iure
Franconico autem duæ tertiæ sunt legiti-
ma filiorum. *Ordinat provinc. Par. 3. tit. 28.*
Falcidia debetur iure institutionis, &
est quarta pars totius hæreditatis, quam ut
suppleat deficientibus aliis bonis hæres
demit ex singulis legatis. *Auth. similiter C.
ad leg. Falcid.* Imò fieri posse aliquando,
ut filius duas quartas ex hæreditate detra-
hat, *Rolandinus* tradit in *Rubrica 29. nu. 2.*
Neque ex legatis tantum, sed etiam fidei-
commissis particulatibus, donationibus
causâ mortis: denique mortis capione, id
est, omni eo, quod occasione mortis
perceptum est. *l. 1. ff. de legatis l. si mortis.*
C. eod. Trebellianica itidem quarta hære-
ditatis pars est, quam sibi, retinet hæres in-
stitutus ea conditione, ut si decedat sine li-
beris alteri hæreditatem restituat. *§. sed
quia Inst. de fideicom. hered. Mynsing. in §.
seq. quia Inst. de fideicom. her. Gaill l. 2. obs.
38 Tholos. l. 42. Synr. c. 34. Roland. Rub. 17.*

X. *Falcidia* non detrahitur in legatis ad
pias causas relictis. *Auth. Similiter. C. ad
Falcid.* Si tamen ecclesia, vel pius locus
instituat hæres, detrahitur *Falcidia* de
legatis relictis alteri ecclesie, vel pio loco:
quia currit privilegium cum privilegio, &
sic ad ius commune regredimur. Idem de
Trebellianica ius esto, ut in legatis ad pi-
as causas non decerpatur. *Tholos. l. 42. Synr.
c. 34. Comitoll. 7. Q. 10. n. 3. silvest. V. Por-
tio legitima. n. 9 & seq. & V. Legatum §. 4.
n. 6. Gaill l. 2. Obs. 119.* Præterea non detra-
hitur. 1. quando testator sciens quantita-
tem bonorum suorum prohibuit. *Auth.
Sed cum testator C. ad l. falcid.* In dubio
autem præsumitur novisse. 2. non detra-
hitur ex legato relicto cum perpetua ina-

lienabilitate. *Auth. sed in eare. C. eod. 3. neque ex legato libertatis, vel ad libertatem. §. ul. Inst. de le. Falc. 4.* quando alicui legatur Scriptura de re, cuius legatarius iam erat dominus. *l. prædiorum. ad le. Falc. 5.* quando hæres habita noticia virium hæreditatis soluit initio quibusdam integra legata: tunc enim nil aliis demere potest, nisi fortè per errorem maiores, qui revera sint, putaverit vires hæreditatis esse. Rursus in pœnam prohibetur Falcidiam detrahere in hisce tribus casibus. 1. quando nõ confecit inventarium secundum formam, & tempus præscriptum. 2. quando monitus à Iudice intra annum nõ est executus voluntatem testatoris. 3. quando negavit, vel subtraxit quippiam de substantia hæreditatis §. *Hinc nobis. Versu sancimus & V. si verò non.* Nihilominus, quia ad hanc pœnam non tenetur, nisi post sententiam Iudicis, si culpa & fraude caret, detrahere falcidiam, & retinere poterit *Mol. D. 213. Rolandin. in Rubr. 29. Mynsing. in §. cum autem Inst. hoc. tit. Schneidevvin. ib. in §. finalis. Card. Lugo D. 24. §. 12. §. 1.*

XI. Inventarii confectio, quam leges hæredi præcipiunt *Auth. de hered. §. Falcidia*, intra 3. menses cum res præsentis sunt, cum vero absentes, intra annum faciendam. *Franc. Marcus Pa. 1. Qu. 25.* iure Canonico non est necessaria. Vbicunq; enim ius civile in præsumptione fundatum est, ab Ecclesia non agnoscitur, adeoque nullam in conscientia obligationem parit. Posito igitur, hæredem in foro conscientia (ubi reo fides debetur) certum esse, quod bona fide egerit, non tantum detrahere falcidiam poterit, sed insuper ab omni alio onere, quod iure civili imponitur, solutus erit. *Card. Lugo disp. 24.*

Sett. 8. §. 5. Vvesenb. in l. 2. Inst. tit. 19. Rolandin. Rubrica 29. n. 18. Franc. Porcellinus de Inventar. c. 2. Guido Papa decis. 571.

XII. Intra tempus conficiendi inventarii, non potest hæres in iudicio conveniri à creditoribus regulariter; ipse verò alios convenire potest, præsertim debitores, non tamen ante tempus deliberandi. *Speculat. tit. de actore §. 1. Vers. quod est hæres.* Cogi verò potest intra prædictum inventarii tempus processum defuncti, vel reassumere, vel repudiare Pro hoc autem mensis illi ad deliberandum conceditur, nisi debitum hæreditarium ex nova conventionione cum illo esset renovatum. *Boerius in Decis. 53. Angel. Consil. 31. Decius Consil. 96. Melonius Tit. 39. Dist. 5.*

XIII. Quod alias obligationes attingit, licet regulariter ad hæredem transeat contractus. *Gaill. l. 2. obs. 2. n. 10. Lugo D. 23. §. 6. n. 100.* non tenetur tamen pro delicto, vel quasi delicto testatoris defuncti, nec contra illum actio datur, nisi in delictis propter quæ ipso facto pœna lege constituta est, ut patet in crimine hæresis, & læsæ maiestatis. Tunc enim contra hæredem agitur, non ut puniatur, sed ut bona, quæ in commissum ceciderunt, filio interatur *l. commiss. ff. de publicanis. c. 2. de præscript. l. 6. Boerius Decisione 57.* Tenetur præterea in duobus casibus. Primò, si filius contestata sit cum defuncto. *l. un. C. ex delictis defunctor.* Secundò, si aliquid pervenit ad hæredem ex delicto defuncti, Addit *Bartolus.* quando cunque de damni satisfactione agitur, contra hæredem procedi, ut secundum vires hæreditatis satisfaciatur. *c. Tuanos. de Vsur. c. Parochiano de sepulchris.* (Si fama à defuncto læsa sit, nec aliter compensari, quam pecunia queat,

queat, hoc onus hæredi incumbere cenſet
Comitolus l. 4. Q. 42. ſecutus opinionem
 quorundam Theologorum probabilem,
 de qua re alibi fuſius. Devotis ſimiliter in
 proprio loco. Nunc ſufficiat dixiſſe, realia
 ab hærede complenda eſſe, perſonalia
 non poſſe. *Vafq. c. 9. §. 3. dub. 5. Silo. V. He-*
reditas l. 11. Sayrus l. 10. Tr. 6. c. 7. Armilla,
V. Hæred n. 14. Cùm plures hæredes ſunt,
 non tenetur in ſolidum quilibet, ad ſo-
 luenda debita, ſed (niſi aliter diſponatur)
 pro rata, ſeu portione ſua *Baldus Conſil.*
378. Boerius deciſ. 57. l. pro hæreduar. C. de
act. hæred. Excipe 1. niſi obligatio indivi-
dua ſit. l. in exercuſ. ff. de verb. ſignif. 2. niſi
ſit legatum ad hon. Dei & SS. vel rei pol-
licita l. 1. §. ſi quis ff. bac pollic. 3. niſi de-
functi bona tacite hypothecata ſint debi-
tibus. Tabiena V. Hæred n. 6.

XIII. Præteritio vel exclusio hæredis
 legitimi teſtamentum irritum reddit, & in
 officioſum appellatur, quia in eo officium
 debitum, & benevolentia negligitur.
 Quocirca ſolis legitimis hæredibus pote-
 ſtas datur à centum viris petendi, ut illud
 reſciſſum velint, ſibi que hæreditatem ad-
 iudicari. Vnde hæreduaris petitiō. *l. ſi*
quis 34. C. de inof. teſtam. Idem ius datur
 filiis naturalibus, & ſpuris, cùm præte-
 reuntur à Matre, & aliis per lineam ma-
 ternam aſcendentibus. *V. Schneidevorn.*
l. 3. Inſt. tit. 1. Tholoſan. l. 42. c. 20. & l. 46.
c. 7. Myſing. Decade 2. Reſponſo 12. etiam
hæredis hæred. l. Veluti. ff. de hæreditaris
petitiōne V. Veſenb. l. 2. tit. 17. Super eſt luc-
 ceſſio ab inteſtato, quæ paucis ex-
 pedienda, ne ab inſtituto
 noſtro deviemus.

§. VI.

De ſucceſſione ab inteſtato.

I. Inteſtatus mori dicitur, qui vel nul-
 lum, vel illegitimum teſtamentum
 condidit, vel ſi quod legitime factum e-
 rat, amiſſum, ruptum, aut abolitum fuerit.
 Item, ſi quidem legitime factum fuit teſta-
 mentum, ſed nullus ex eo hæres exiſtit: vel
 inſtitutus non vult adire hæreditatem.
 Denique quando filius, qui ſuccederet,
 exhæredatus eſt, ſed poſt mortem Patris
 propoſitâ querelâ inofficioſi teſtamenti,
 per ſententiam teſtamentum reſcinditur.
V. Veſenbec. l. 3. Inſt. tit. 1.

II. Tres ordines ſeu gradus ſunt ab in-
 teſtato ſuccedentium, ad quos omnes ca-
 ſus referri poſſunt. 1. deſcendentium, in
 quo liberi, nepotes, &c. 2. Aſcendentium,
 in quo Pater, avus & ſimiles. 3. collatera-
 lium, in quo Fratres & ſorores. Prætereâ
 filiorum 6 ſpecies numerantur, à *Glo. in c.*
Tanta. Qui filii ſint legit. & in c. liberi 32.
q. 4. hoc ordine 1. ſunt filii ſpirituales. 2.
naturales, & legitimi ſimul. 3. legitimi
tantum 4. naturales tantum. 5. Spurii ſeu
vulgò quæſiti. 6. nati ex damnato concu-
bitu. Silo. V. Filii n. 1. ad tria genera revo-
 cat. Alii enim ſunt naturales, & non legi-
 timi: alii legitimi, & non naturales: alii
 denique legitimi, & naturales ſimul, Sed
 prior diviſio hoc loco commodior eſt.
 Secundum quam notatu digna ſunt, quæ
 ſequentur.

III. In ſucceſſione ab inteſtato primi
 ſunt legitimi liberi, mares, aut feminæ, ſe-
 cundum æqualem portionem. Horum lo-
 co poſt mortem nepotes ſuccedunt in ſtir-
 pes,

pes, hoc est, omnes simul accipiunt eam partem, quæ debebatur ei, cujus personam repræsentant. 2. Cùm nulli descendendum supersunt, venit mater, & pater defuncti, & his deficientibus avi, & avia. *Nov. 118. Coll. 9. 3.* si cum patre, aut matre, avo, vel avia sint fratres, aut sorores utraque ex parte conjuncti, succedunt æqualiter, sive in capita. 4. post descendentes si defecerint, succedunt fratres, & sorores, ex utraque parte conjuncti æqualiter, & illos excludunt, qui ex solo patre, vel solâ matre conjuncti sunt. *Auth. superius citata.* 5. si quis ex fratribus, aut sororibus utrimque conjunctis mortuus liberos reliquerit, in loco parentis sui succedent cum patribus in stirpes. Si autem omnes mortui fuerint, eorum liberi (exclusis patris una tantum parte conjunctis) non in stirpes, sed capita succedere debent, juxta *Caroli V. constitutionem in Com. Spirens. editam Ann. 1529.* 6. Deficientibus simul fratribus, & sororibus utrimque conjunctis, eorumque legitimis liberis, veniunt fratres, & sorores ex una tantum parte conjuncti, cum hoc discrimine tamen, ut qui ex parte patris conjuncti sunt, succedant in bonis à patre venientibus, & qui ex parte matris, in bonis à matre provenientius: in reliquis verò bonis æqualiter omnes. *Gloss. in cita. Auth. Molin. D. 164.* 7. Cùm fratres & sorores, eorumque filii deficient, succedunt proximiores collaterales usque ad decimum gradum, numerando cum legitis. Succedunt, dico, in capita, nec interest, utrimque an singulariter tantum conjuncti sint. *Auth. de hered. ab intestato. c. 3. §. si verò neque fratres Covar. in Epito. de succ. 8. Heredibus in linea*

transversali usque ad decimum gradum sublatis venit conjux defuncti, nullo divortio separata *l. un. ff. C. Unde vir & uxor.* Si contigerit nupsisse sine dote, marito mortuo, & consanguineos hæredes qualescunque relinquenti succedit uxor, si pauper est, in quarta bonorum parte, & tali adhibita moderatione, ut si liberi ex defuncto adsint, ad ipsam solus ususfructus, quamdiu vivit, pertineat: deinde, si plures, quam tres filii sint, ipsa cum eis in capita succedat. *Auth. de exhibitis reis §. quoniam verò Auth. præterea C. unde vir & uxor.* Similis ratio est, si uxor ante maritum inopem decedat. 9. Mulier secundò nubens susceptis ex priorè marito liberis, quicquid ab illo quacunque donatione, aut testamento accepit, iisdem liberis conservare, & relinquere debet, omni alienatione penitus interdicta *l. femine C. de secund. nupt.* Parimodo maritus accepta ab uxore bona servare liberis ex ea susceptis debet *l. Generaliter C. eod.* Si autem vir, aut mulier secundò non nupsit, bona à conjuge suo allata, excepto lucro ex dote & donatione propter nuptias, arbitrio suo alienare, vel consumere potest: si tamen non alienarint, vendicare sibi poterunt liberi, quamvis hæreditatem adire nolit. *Auth. Hæres. iun. §. seq. & Auth. uxore mortua C. eod.* Ad extremum nullo hæreditatem adeunte, vel appetente, juris permisso, & auctoritate Fiscus succedens, non ut hæres, sed ut successor universalis, quod nemo capit, rapit. *l. 1. & 4. C. de bon. vacantibus.* nisi consortes eum excludant. Nam Decurioni intestato succedit Curia, naviculario Corpus naviculariorum. Et his quidem legibus in Imperio

perio Romano vivitur: alias alia regna sequantur: nec in feudalibus locum habent Melonius Tit. 43. & 36.

IV. Quod verò Clericorum bona attingit, si quis legitimos filios ante Clericatum, & sacros Ordines genuit, in bonis patrimonialibus, & propria industria partis, primi hæredes erunt. Post illos parentes unà cum fratribus, & sororibus ex utroque latere conjunctis. His deficientibus tertio loco venient collaterales secundum gradus prærogativam usque ad decimum gradum. Denique sublatis omnibus succedet Ecclesia, vel altare, cui servivit. c. 1. 12. q. 5. & ibid. Gloss. Silv. V. Hereditas s. 1. n. 6. Vallens. l. 3. tit. 27. §. un. n. 6. In bonis Ecclesiæ intuitu partis Collegium Clericorum, vel ipsius Clerici Successor, si is bona separatim extra Collegium possidebat, uti Episcopus, Parochus, & similes, succedit c. relatum 12. q. 1. c. fin. de off. Ordin. in 6. Redoanus. de spoliis Eccl. q. 9. Denique hic singulorum Episcopatum consuetudo attendenda est.

V. Successioni seu hereditati futuræ pacto in favorem tertii inito, non licet renunciare, nec ullius roboris est, si renunciatio fiat: dummodo juramento non firmetur. Hereditas enim nec pactis dari, nec auferri potest, absque gravi periculo, & damno communitatis, & singulorum civium, quibus avertendis ita sancitum est. l. qui superstitis ff. de acqui. hered. l. ult. de suis & legitimis heredibus eod. l. si quando §. illud C. de inoff. testam. Covarr. in c. quævis pactum. par. 3. Mol. tract. 2. Tom. 3. Disp. 579. num. 11. Sanch. l. 4. Consc. 1. D. 34. & passim DD. in l. hereditas. C. de pactis, & conventis. Melonius Tit. 37. Excipe 1. nisi quis in ipso actu testandi juri suo re-

nunciet, vel confecto jam testamento, sui præteritionem in ipso factam approbet. l. non putavit §. si quis sua manu ff. de bonor. posse con. tabulas Gomez. l. 1. c. 11. Raynaldus de testam. §. 2. num. 2. Molin. D. 173. Excipe 2. nisi filius, qui legitimus, & suus hæres est, vivente patre, quotam sibi debitam integrè accepit. Tunc enim reliquæ hereditati renunciare potest. Barbof. in add. Gloss. ad l. si quando C. de in off. testam. clarus quest. 44. Abb. Vol. 2. consil. 116.

DIXI dummodo juramento non firmetur. Hoc enim cum de opere per se licito sit, nec animæ exitium, nec proximo damnum inferat, violari non debet. c. in his dist. 11. c. 1. de Cler. non resid. in 6. & l. cum quis decedens. ff. de legat. 111. Sanchez lo. cit. Less. c. 17. D. 7. num. 56.

VI. Similiter irrita est omnis conventio, vel pactio de alicujus viventis hereditate: ut si quam speras, Sempronii hereditatem, donares, aut venderes Cajo: idque propter insidias, quæ parantur ejus vitæ, super cujus bonis pactum initur. l. ult. C. de pactis Franc. Marcus Decis. 136. n. 2. Excipe 1. Nisi consentiat, & persistat usque ad mortem in eo consensu Sempronius. 2. nisi pactum fiat indefinite, circa personam incertam, aut de bonis particularibus Tunc enim periculum insidiarum, de quo paulo antè, cessat. Vivius in V. pactum. 3. nisi conventio fiat in favorem alicujus Communitatis, aut Collegii, ut si Monasterio S. Petri dones hereditatem tibi obventuram. Sic enim idè periculum avertitur. Quod enim Collegio datur, cum singulorum non sit, quasi nemini datur juxta Gloss. in c. cum venisset V. Tenebat de restitu. spoliat. Et naturale vitium est negligentia, quod communi-

T r

ter possidetur. l. 2. C. quando. & quib. quarta pars. Mattheusyllan. de Success. art. 3. n. ult. Laym. l. 3. tract. 5. c. 7. Melonius Tit. 35. n. 16. Tuschus. Concl. 13. & 14. Sanchez l. 4. Confl. 6. 1. D. 34. V. infra Tit. VI. §. 1. n. 8.

§. VII.

De substitutione.

I. Substituere dicitur testator, cum unius loco hæredis alium designat: quod directè, & indirectè fieri potest. Directa substitutio est, quando sine Ministerio instituti hæreditas sub conditione defertur substituto. Ex. gr. Instituo Cajum hæredem, si is vel noluerit, vel non potuerit, esto Sempronius. Item si testator filium impuberem in suâ potestate constitutam, & post mortem suam in alterius potestatem non casurum hæredem instituat, eique alium substituatur, sub conditione, si ante annos pubertatis decedat, ut habetur. Inst. de vulg. & pupill. substit. Decius in l. in testamento C. de testam. mil. Substitutio indirecta, seu fideicommissaria dicitur, quando hæreditas substituto transcribitur mediante hærede, cui testator conditionem præscribit, quâ non implet hæreditatem vel totam, vel illius partem aliquam substituto relinquere debet, indeque fideicommissarius appellatur. Hæres tamen ita gravatus postquâ hæreditatem adiit, supra legitimam sibi debitam, quartam partem sumere potest, quæ vocatur Trebellianica. §. sed quia stipulationes Inst. de fideicommiss. hæred. Testator vicissim prohibere potest, ne Trebellianica decerpatur. Auth. sed cum testator. C. ad l. Falcid. Excipe, nisi tam hæ-

res institutus, quàm fideicommissarius, aut legatarius pia causa sit. Tunc enim detractioni locus non est; quia parium privilegiorum concursus ad jus commune remittit. Schneidev. l. 2. Inst. rr. 15. Connan. l. 10. c. 7. Gomez l. 1. c. 3. Less. c. 19. dub. 2.

II. Vulgaris substitutio definitur secundum hæredis in locum primi non aduentis hæreditatem institutio, quæ à quolibet de populo, idoneo tamen, & cuilibet capaci, vulgaribus, apertis, & communiter usitatis verbis fit. Unde illi nomen *Vulgaris*. Exempl. gr. Antonius hæres meus esto, & si is hæres meus non erit, Vincentius esto ff. de hæred. instit. l. 1. Gomez l. cit. c. 3. Duplex est, expressa, & tacita. Expressa verbis negativis fit. Si Titius hæres non erit, Cajus esto. In tacita negatio subauditur, & verbis affirmativis perficitur, ut si duos hæredes instituum, deinde faciam substitutionem hoc modo: Titium, & Cajum invicem hæredes instituo: vel uter duorum Titius, aut Cajus vixerit meus hæres esto. Huic substitutioni peculiare est, ut semper adita hæreditate expiret. l. post aditam C. de impub. & al. substit. l. quamdiu ff. de acquir. hæred. Less. l. cit. D. 7. Tuschus Concl. 811.

III. Substitutio pupillaris est, cum pater filiis impuberibus in potestate sua constitutis, attributa hæreditate, alium hæredem substituit, eamque substitutionem intra tempus pubertatis coarctat. Exempl. gr. Titius filius meus impubes hæres esto, & si hæres non erit, vel erit, & intra pupillarem ætatem decesserit, Cajus hæres esto. Sic differt à Vulgari, quæ, ut diximus n. præ. adita hæreditate extinguitur: hæc autem non finitur, licet adita sit, modo ante pu-

berta-

bertatem hæres moriatur. Finitur autem completa pubertate. In hac substitutione quod patri licet, matri & avo materno non permittitur, nec impuberi filio quæquam substituere possunt, quia in potestate non habent. Pater autem, & avus, in cuius potestate pupillus est, extraneum, quemcunq; voluerit, substituere potest, etiam nulla matris ratione habita. *l. precipuus. C. de impub. & al subst.* Ratio, quia per prædictam substitutionem substitutus patri potius, quàm impuberi filio succedere videtur. *l. patris & filii ff. de vulg. & pup. subst.* U: autem matrem impuberis, seu uxorem suam pater instituat, nullo jure cautum est. Unde si filius patre mortuo etiam decessat ante pubertatem, mater ad successionem non admittitur. Idem in foro conscientie licitum est. defendit. *Mol. Diss. 184. §. His ita constitutis. Lugo l. cit. n. 1. & 6. Roland. Rubr. 22. n. 1. VVe- senbec in ff. l. 28. ff. 6.*

IV. Ex pupillari substitutione nascitur exemplaris, sic dicta, quia ad illius imitationem conficitur. Nam ut patri permittitur, filio impuberi substituere hæredem, ita etiam liberis amentibus, surdis simul, & mutis, quamdiu in tali statu manent; quia non magis idonei sunt ad disponendum de bonis suis, quàm impuberes. Idem de prodigo dicendum, cui bonorum administratio sublata est. *Roland. Rubr. 25. Fumens in tract. de subst.*

V. Substitutio reciproca, seu breviloqua vocatur, in qua plures hæredes minati sibi invicem substituuntur. Verbi gratia. Instituo Titium, & Cajum hæredes meos, eosque invicem substituo. Ita fieri potest in omnibus prædictis sub-

stitutionibus vulgari, pupillari, exemplari, & fideicommissaria: idque vel expresse, in testamento, vel virtute in codicillo continente substitutionem directam pro fideicommissaria secundum *Gloss. receptam. institur. de vulg. subst. V. In testamento. Bartol. in l. Lucius ff. cod. Angel. in §. si plures institur. de vulg. subst. Tuschus Conclus. 826. & sequ. qui etiam de substitutione piz causæ nonnulla subdit non contemnanda. Conclus. 831. & 832.*

VI. Reperitur etiam substitutio compendiosa, quæ plures in se continet, secundum diversa tempora, & ætates hæredum. Nam si pater testamentum ita concipiat. Instituo filium meum hæredem, eique, quodcumque mortuus fuerit, substituo Titium, tunc, si filius hæreditatem non adit, Titius succedet, quasi substitutione vulgari: si verò hæres extiterit, sed intra annos pubertatis decesserit, admittetur Titius ex pupillari: si autem post pubertatem obierit, succedet ex fideicommissaria, detracta tamè simul & Trebellianica, & legitima. *Pator. in c. Raynut. Rol. Rub. 26. Less. c. 19. D. 7. n. 86.*

VII. Nota, inter vivos quoque intervenire posse quasi fideicommissariam ex pacto, ut si rem alicui dones, ea conditione, ut post certum tempus, aut eventu aliquo tradat alteri. Quod cum fit, res vinculara dicitur, quia alienari à possessore non potest. Donatur tamen, cum res adhuc integra est, & tertius ille, cuius favore facta dispositio est appositum gravamen removere possunt. Eiusmodi fideicommissa autem, cum per ultimas voluntates relinquuntur, innumeras tricas, & incòmoda pariunt. *Thol. l. 42. c. 29.*

VIII. Caius hæres iubetur sub conditione, si absque liberis decedat, hæreditatem seio relinquere: idem postea in monasterio professionem edit, utri hæreditas cedet, Seio, an monasterio? Monasterium præferendum videtur, quòd filii loco succedat. *c. In presentia de probationibus.* Sed hoc fictione iuris nititur, ac proinde ultra casus in iure expressos extendi non debet. Igitur.

R. si ex adiunctis colligere probabiliter licet, mentem testatoris esse, ut substitutus monasterio præferatur, non monasterio, sed substituto cedent bona. Est autem sufficiens argumentum, si talia bona sint, quæ expediat, non venire in alienas manus, sed intra certam familiam permanere. Si verò compertum fuerit, deberi substituto, illis nihilominus monasterium fieri poterit, quamdiu professus vivit. Monasterium enim aliàs euiusmodi bonorum, & successione capax in omnia bona professi succedit. *Auth. Ingressi. C. de sacros. eccl.* Cum ergò professus habeat ius fruendi prædictis bonis ad dies vitæ suæ, eius loco monasterium accipiet, & utetur, donec vivere professus desinat. Si autem monasterium successione incapax est, statim peracta professione ad substitutum hæredem devenient. *Covar. c. 2. num. 6. de testam. Roderic. Tom. 2. Q. 80. artic. 1. Rolandin. de ult. volunt. Rubr. 23. num. 19.*

Sanchez l. 7. Moral. c. 3. Laym. l. 3.

rr. 5. c. 9. n. 7. Tholos l. 42. c. 30.

nn. 8. Reginald. l. 25. c. 52.

n. 628. & seqs.

§. VIII.

De Legatis.

I. Legatum est donatio quædam à defuncto relicta, & ab hærede præstanda. §. 1. *Inst. de legat. Siv. eod. §. 4. n. 1.* Explico. Dicitur *Donatio*, sumendo latè pro quacunque datione gratuita, nõ quælibet tamen, sed rei particularis, quæ rationem hæreditatis non habeat: alioquin tota definitio fideicommissis universalibus conveniet. *A defuncto relicta* distinguitur. 1. legatum à donatione mortis causa, quæ non ab hærede necessario præstanda est, sed ferè ab ipso donante traditur. Denique additur. *Ab hærede præstanda*, ut distinguat legatum ab hæredis directa institutione. Hæreditas enim non ab alio, sed ipso testatore immediatè accipitur. *Vvesenb. l. 30. ff. tr. 1. nu. 3. Angelus V. Legatum. Armilla & alii summ. eod.* Hinc colligitur Legatum, & fideicommissum particulare re ipsa idem esse, & non nisi verbis differre. Quod mirum videri non debet hoc tempore, quo legata omnia particularibus fideicommissis exæquata sunt. *l. 1. in. Glo. ff. de legat. §. sed non usque Inst. eod. tr. Vvesenb. in ff. lo. cit. n. 9. Laym. l. 3. Tr. §. c. 30. n. 1.*

II. Aliud à legato *Prælegatum* est, inde sic nuncupatum, quòd hæredibus ultra, & præter hæreditatem legetur aliquid præcipuum, quod cohæredibus non communicetur, quodque etiam non accepta hæreditate retinere liceat, nisi contrarium testator voluerit. *l. filio pater. l. sed si non. l. quid ergo de legat. 1.* Hinc speciali iure constitutum est, ut hæres vulgari substitutione

factus.

facta, vel fideicommissio gravatus restituendo fideicommissum, retineat prælegatum suum, nisi illud quoque restitui testator præceperit. *I. Cum responso. C. de legat. Tholos. l. 42. c. 32. Boer. Decis. 280.*

III. Quatuor olim legatorum genera erant secundum totidem legandi modos, seu formulas, per vendicationem, damnationem, sinendi modum, & præceptionem. Per vendicationem his verbis, *Do lego, capito summo habeto.* Per damnationem, *Hæres meus damnas esto dare, dato, facito: hæredem meum dare iubeo.* Sinendi modo. *Hæres meus damnas esto sinere Titium sumere, illam rem habere.* Per præceptionem. *Titius illam rem præcipito, id est, ante partem capito.* Ita Veteres usque ad Iustiniani Imperat. ætatem, qui hæc formula sublati voluit unius generis legata esse, & mentem magis testantium, quam verba sequi. *S. sed olim Institut. de legatis, & ibi Schneidevvin. Mynsing. Vulceius, Soacius, & alii Interpretes.*

IV. Hoc tempore celebris est divisio legatorum in sacra, & profana, ad pias, & non pias causas: item simplicia seu pura, & conditionata. Sub pia causa continentur ecclesiæ, monasteria, hospitalia, pauperum necessitates, captivorum redemptio, desponsatio Virginum, viduarum subsidia, & similia his Christianæ charitatis opera, quæ communibus legum civilium vinculis non constringuntur. ut ex dicendis patebit. *Inschus Cons. 106.* Legatum purum etiam præsens appellatur, opponitur conditionali. Conditionis vel de præterito, vel de præsentis est,

& non suspendit legatum neque alium actum, cui adicitur, vel de futuro, eaque actum suspendit, & subinde impossibilis est. Quæ verò possibilis, alia est potestativa, in nostro scilicet arbitrio & potestata sita, alia casualis, alia ex his mixta. *Conditio item in diem certum, vel incertum affigitur. Quæ in certum diem legata sunt, puris & simplicibus annumerantur. Ac proinde quamvis ante illum diem peti non possint, ius tamen petendi ad hæredes legatarii transit, si post mortem testatoris ante illum diem decedat. I. si dies ff. Quando dies legat. & Palao Tr. 32. Disp. 1. pun. 12.* Cum legata in diem incertum relinquuntur, v. g. quando Caius ad pubertatem venerit, aut uxorem duxerit, tunc adiectio incerti diei, si fiat in commodum hæredis, & non solius legatarii habet vim conditionis pendentis in futurum, adeo quæ ad hæredes legatarii non transferunt, si ille moriatur ante diei eventum. *Tholos. l. cit. num. 48. Silo. Armilla V. Legatum. Sacer. eod. Cardin. Lugo lo. cit. Laym. l. 3. Tract. 5. c. 10. Snacius in d. si ead. res. Instit. de legat.*

V. Conditio impossibilis quocumque modo sive ex natura rei, sive ex dispositione iuris, aut de facto, pro nulla habetur tam in legatis, quam alia quacumque dispositione: nec quicquam obest *lex 1. lex si quæ ita, lex, que sub conditione ff. de condit. instit.* Ratio est favor ultimarum voluntatum, & lium fuga. Quis enim testatore mortuo mentis ipsius interpretes? *Excipe primo, nisi voluerit testator non nisi posita tali conditione voluntatem suam valere. Secundo*

nisi conditionem, quæ impossibilis est, putaverit esse possibilem. *Gomez. Tom. 1. c. 12. num. 62. Molina Disp. 206.* Aiqui tamen conditionem impossibilem de facto censuerunt viciate legatum, inter quos *Bart. & alii quidam apud Molinam.*

Vt conditio casualis, & mixta effectum habeat, satis est, si post testamentum, & mortem testatoris, vel illo adhuc vivo impleatur. *l. hac conditio ff. de condit. & demonstrat.* Idem erit, si ante testamentum evenerint, ipso ignorante: potestativa verò post mortem testatoris adimpleri debet; nisi fore non sit iterabilis, ut manumissio servi. *l. Si iam facta. §. ult. ff. de condit. & demonstrat.* Non præfixo tempore sufficet impleri ante mortem. Aliàs expedit, quancocumque exequi. Pro conditione negativa V. gr. si non exieris patria, cum utque ad mortem porrigatur, cautio præstanda est, de restituendo, quancocumque violari eam contigerit. Hæc cautio ab inventore suo Mutiana vocatur *l. hæres meus. ff. de condit.*

VI. Cuius hæreditas vel legatum relinquitur, si matrimonium contrahat, is verò spretis nuptiis religionem ingreditur, amittitne donationem? Non amittit ex benigna iuris interpretatione. Nam si in mentem venisset testatori de religione, probabile est, vel maxime donatorum fuisse. *Auth. de sanctiss. episc. §. sed & hac.* Quòd si testator expressis verbis ad nuptias alitroxit, standum erit illius dispositioni: quia fieri potest, ut ob speciales, & necessarias causas matrimonium anteposuerit. Idem dicendum, si alicui

100. aureos legarit, si nubat, 50. verò, si religionem intret: quia iustà ad id causa trahi potuit. Contrarium tamen quibusdam placet. *Molina D. 207. Vasq. c. 8. D. 6. §. 2. Roderic. II Q. 128. art. 1. Silo. V. Legatum §. 1. nu. 13. & V. Hæreditas §. 4. n. 13.*

VII. Condicio adiecta legatario, ut nullam religionem ingrediatur legatarius, pro non adiecta accipitur. *Primò* quidem, quia spirituale cõnubium æquiparari, imò præferri debet carnali. *Secundò* quia talis conditio directè à religiosa, & perfectè vita avocatur, per se autem, & directè ad matrimonium invitat. Dico *Directè* alia enim aliarum conditionum ratio est, si à religione indirectè, & per accidens avocant, per se autem, & directè ad matrimonium vocant. *Covar. II Var. c. 9 num. 10. Mol. lo cit. Em. Sa. V. Legatum n. 14. Tabiena V. Hæreditas. n. 18.*

VIII. Aliquando legatis, & fidei cõmissis causa adicitur, nunc vera, nunc falsa. Do, lego, 100. aureos, quia negotia mea curasti, quia per te ex manibus hostium ereptus sum: quid iuris in istis? *Solo. §. I. num. 16.* absolute pronunciat, nec demonstratione, nec causa falsa legatum vitari. Alii melius distinguunt. Vel error personæ causam dedit legato, vel non. Si nõ dedit, illa sum manet legatum, & per accidens se habet error. Si verò dedit, quemadmodum in aliis pactis & donationibus, sic etiam in legatis actum irritum reddit defectu voluntarii. Quòd demonstrationem attingit, quantumvis falsa, non nocet, si de persona legatarii aliunde certum sit, à testatore intentam fuisse. *V. gr. Lego 100. aureos Miloni, qui in longa*

longa platea habitat, legatum habebit, si-
ve in longa platea habitat, siue in alia. Si
vero non constat de persona, & demon-
stratio fiat circa qualitatem, quæ sit cau-
sa finalis, vel conditio sine qua non.
V. gr. quia est consanguineus meus, con-
cider omnino legatum propter eandem
causam, id est, defectum voluntarii. *Lugo*
Disp. 24. Sect. 9. n. 257. Salas de legib. D. 20.
Sect. 15. n. 121.

IX. In legatis piæ causæ error circa per-
sonam, locum, numerum, qualitatem,
& similia adiuncta non vitiat dispositio-
nem; quia illis vel mutatis, vel omnino
sublati satisfieri potest testantis volûntati.
Vnde sequitur 1. Si erratum fuerit in no-
mine, nihil obesse. 2. locum mutari posse,
ut si iusserit extrui Oratorium in loco
prohibito. 3. si non reperitur summa
100. V. gr. aureorum legata, capi posse
eam, quæ reperitur. 4. si desint pauperes,
ecclesiæ dandum, & vicissim, si ecclesia
non indigeat, pauperibus. 5. quando in-
certum est, ab episcopo, aliove prælato
decidi posse. *Franc. Marcus decif. 858. An-
gel. Silv. & alii summissi.*

X. Legatorum capaces sunt iidem, qui
hæredes esse possunt. *S. legari. Inst. de leg. i.*
Isti modo fraus & immoderatio ablit.
*Card. Lugo disp. 24. Sect. 7. Excipe 1. spu-
ritios, quibus à testamento, & legatorum
participatione exclusis alimenta congrua
debentur. l. l. cui ff. de alim. & cibariis
legatis. Excipe 2. FF. Minores, & Ca-
puccinos, qui testamenta reiciunt, & pia
legata admittunt. c. Exiit. §. ad hæc quia
fratrib. de verb. signif. in 6. Extrav. l. V.
Porro ut circa sepulturam. de Privileg. Vbi
tamen duo observanda sunt. Primò, ne le-*

gatum adeò pingue sit, ut vel relinqui in-
fraudem, vel nomine legati hæreditas re-
linqui videatur. *Clem. Exiit. §. Cupientes.*
de verb. signif. Roderic. 11. p. 127. Coton. in
Sum. Dian. V. Legatum. num. 4. Secundo,
ne conditio vel modus apponatur ipso-
rum instituto contrarius. V. gr. ne legetur
vinea, ut eam ipsi colant, & fructus per-
cipiant: vel pecunia, ut emantur vestes du-
plices, ornamenta super vacua, & similia.
De horris procreacione, & necessariis
victualibus alia ratio est. *Suarez. 4. de Re-
lig. l. 4. c. 9. Rod. l. cit. Sanchez. l. 7. Moral. c.*
17. Laym. l. 3. Tract. 5. c. 10. num. 4. §. 2.
dixi.

VI. Quod domos profectas Societatis
Iesu attinet, ut supra insinuatum est §. 5.
nu. 5. Iam pia legata, quàm hæreditates
admittunt eo modo qui in *Par. 6. Constit.*
*c. 2. §. 5. præferbitur. Immobilia, & pa-
rum necessaria vendi poterunt. Neque ir-
ritam dispositionem, aut donationem
conditio impertinens facit, sed pro non
adiecta numeratur: contraria verò vitiat.
Præterea licet ex annuo reditu pro domo,
vel ecclesia actionem, & ius civile non ac-
quirat, hæres tamen in conscientia præ-
stare tenetur. Non enim prohibetur ea re-
cipere Societas, cum offeruntur, sed tan-
tùm per iuris actionem exigere, quando
negantur, aut differuntur. *Suarez. l. cit.*
Sanchez. l. 7. Moral. c. 27. Molina disp. 195.
*Laym. l. 3. Tr. 5. c. 10. n. 6.**

XII. Legari possunt, quæcunq; ad te-
statorem spectent, etiam sola Spe, & expe-
ctatione: iura quoque & actiones: imò res
alienæ ita ut hæres illa teneatur restituere.
§. Non solum. Instit. eod. l. Cum alienam. C.
de legat. Card. Lugo Disp. 4. §. 9. nu. 266.

Comitoli

Comitol. l. 7. q. 6. Idem dicendum, si res pro pignore obligata sit: illam namque hæres redimere tenetur, & legatario liberam dare. *§. sed et si institut. eo Tholos. l. 4. c. 32.* *Limura 1.* nisi testator ignorabat rem alienam esse, vel obligatam: aut si ex circumstantiis colligatur non legatum fuisse si scivisset. 2. nisi ipsius hæredis aliqua res legata sit. Tunc enim non nisi ipsi consignanda est, quamvis ad se pertinere testator existimaverit. *§. si rem ff. de leg. 1. l. Africanus. §. constat ff. de leg. l. cu in alienam C. de legat. Comit. l. 7. quest. 6. L. aym. l. 3. tract. 5. c. 10. n. 7. Silv. V. Legatum III n. 1. Em. Sa. n. 30.*

XIII. Sitne eadem res numero, quam testator nominavit, præstanda legatario vel potius alia substitui, à multis sæpè petitum est *Resp.* Absolutè loquendo intentionem testatoris servandam esse cum nihil obstat, una omnium sententia est. Obstat verò interdum vel rei legatæ conditio, vel operis faciendi, vel importunitas temporis; in quibus casibus fieri commutatio potest, auctoritate Superiorum Papæ, Episcopi, vel alterius Præjati, quamvis in testamento addita esset clausula, nec in alium usum pecunia convertatur. Nam testatoris voluntas secundum jus commune interpretanda est, ut res magis valeat, quam pereat. *c. Abbate de verb. signif. Comitol. l. 7. q. 9. num. 2. Layman. l. 3. tract. 6. c. 11. Tuschus Concl. 113. & 114. Franc. Leo part. 2. c. 26. num. 48. Diana par. 2. tract. 17. resol. 26.* Hinc sequitur 1. si is, cui legatum est aliquid, ut trans mare peregrinetur, si via impedita sit, facturum satis, si ad alium similem locum vadat. 2. si quod modo fieri non potest, alio tempore videatur posse, differendum est

se, uti si pro necessitate belli sacri aliquid legatum fuerit. 3. si per errorem testator in circumstantiâ loci, vel modi defecerit, jubendo v. g. ut in loco aliàs prohibito templum extruatur, non legatum, sed locum mutandum esse. *Franc. Leo in thos. Eccles. par. 2. c. 26. num. 51. 4.* Si quid jure civili prohibitum legaverit testator, irritum fore, in prophanis, in sacris verò, cum ad pias causas disposita facta fuerit, quamvis resistere leges videantur, non idè inutilis erit voluntas testatoris, sed ad Ecclesiæ Prælatos judicium, & determinatio referetur. *Gloss. in V. Apostolica de relig. dom. Silv. V. Legatum IV. num. 11. Covarr. in c. Tua. de testam. Zerola part. 1. V. Legatum num. 2. Fran. Leo l. cit. Card. Lugo Disp. 24. sect. 13. Zypaus l. 3. Responsor. de testam. num. 1.*

XIV. Legatum deficit, seu caducum efficitur duobus potissimè modis. Primb propter defectum in testatore, & respicè, ut si rem non existentem nominet, existimans, revera superesse: vel ex illis aliquam quæ alienari non possunt, vel de qua si legat homini mortuo, quem tamen inter vivos esse credebat. Secundo propter defectum legatarii, qui ante testatorem vitâ defungitur, vel efficitur servus pœnæ, vel ingrati animi argumentum præbet, testamentum inofficiosum vocans. *Papinianus §. meminisse ff. de inoff. testam.* Denique si inter ipsum & testatorem graves inimicitie nate fuerint, neque cessent: propter leves offensas autem non fiet caducum. *l. si inimicitia ff. de his. quib. ut indignis & c. Tholosan. l. 4. 2. synt. c. 33. Silv. V. Legatum I. num. 21. Roland. Rubrica §. num. 7. & seq. Schneidevvin. l. 2. Institut. tit. 21. Mynsing. ibidem.*

XV Dubium est, si debitor creditori suo legavit aliquid nihil exprimens, an censendum reliquisse ad solutionem debiti, an potius in favorem? Non cenſeo in favorem reliquisse, si ex lege, vel imperio debebat: si autem contractus voluntarius causa debiti fuit, cenſeri potest contrarium, legatum videlicet esse non animo compensandi, sed in favorem. *Arg. l. un. s. sciendum C. de rei ux. act. Tholosan. l. 42. Synagm. c. 32. nu. 21. Roland. Rubrica 8. nu. 28. Silv. s. 3. num. 12. Lugo D. 24. S. 10. n. 263. Cardin. Tuschus Concl. 141. Fachin. l. 3. c. 53.*

XVI. Denique legatorum effectus est domini translatio, quam testatoris voluntate statim consequitur legatarius etiam iacente hereditate: possessionem vero non per se, & propria auctoritate adire permittitur. Pro remedio habet actionem ex quasi contractu, hypothecariam & rei vindicationem; idque demum post hereditatem aditam. *V. Azo in sum. l. 6 s. 38. Treutlerum in Par. 2. Disp. 13. nu. 7. Vvesenbec. l. 30 ff. tit. 1. num. 8. Melonium Tit. 39. num. 22. Bronhorst Centur. 3. Asserit. 63.*

§. IX.

De executione Testamenti.

I. Executorum duo genera sunt. Universales, & particulares. Particulares voco, cum quis haeres institutus est, vel ab intestato succedit, & constituitur aliquis, qui executioni mandet voluntatem testatoris. Universalis est, cum praeter animam defuncti nullus in particulari haeres nominatur, sed constituitur aliquis, qui

voluntatem defuncti exequatur. *Ex gr. Titius ad pias causas testatur, heredem instituit vel propriam animam, vel pauperes, aut captivos redimendos, non designando certum numerum, aut conditionem pauperum: huic proposito exequendo qui a testatore praeficiuntur, executores universales appellantur. Quod autem Vulgò Testamentarii nominentur, fieri pessimo errore Oldendorp in Lexico ait, immemor illius, quod lex & norma loquendi consuetudo est. Molina D. 247. Barb. in c. Cum tibi de testam. nu. 3. Silv. V. Testam. s. 11. n. 1.*

II. Executio testamenti per se ad heredem pertinet, ubi alius designatus non est: quam ob causam alii executores loco heredis esse censentur. *c. Nos quidem. c. si heredes de testam.* His etiam deficientibus Magistratus dat, qui ideo *Dativi* vocantur. *l. Solent Iudices. s. 1. de alim. & cibariis legatis.* Pro legatis ad redimendos captivos, item relictis in alimenta pauperum, & eleemosynas episcopos. *Auth. de ecclesiast. titul. s. si quis autem executores constituit.* De qua re loci consuetudo inspicienda *Abb. in c. Nos quidem. h. t. Covarr. de testam. c. 3 n. 11. Zerola Par. 2. n. 2. Mol. cit. Layman l. 3. tr. 6. c. 11. Tanner 3. Disp. 4. Q. 8. n. 320.*

III. Pro executoribus a testatore nominati possunt, unus aut plures pro libitu, clerici, laici, & mixtim, masculi, feminae, religiosi quoque specialibus statutis non prohibiti. *c. Nos quidem c. Tua nobis. c. Iohannes. de testament. l. a filio ff. de alim. leg.* quia ultima voluntatis cura, & executio piis operibus annumeratur. Quoad religiosos limitandum monet *Silvester*, exequi posse, si a Superioribus suis licentiam habeant:

habeant: quod etiam Covar. tangit in c. 17. *Tua nob.* addens coram Iudice ordinario conveniri posse de culpa, & fraude: cogique, ut administrationis suæ rationem reddant. *Clem. Exivit. §. Verum de verb. signif. Romanus conf. 409. Sanch. in Prac. Decal. to. 11. c. 11. Card. Lugo D. 24. Sect. 16. Armilla V. Executor n. 2. Vasq. c. 9. §. 3. Dub. 1.* Religiosos pro executione faciendâ ita Superiorum consensu indigere, ut eo neglecto invalidè operentur, *Vadingus probat Disp. 4. dub. 13. §. 4.*

IV. Designatus executor à testatore nō tenetur suscipere munus oblatum, nec ad id cogi potest. *Panor in c. 10a. h. t. & Barb. ibid.* Quoad pia legata tamen cogi ab episcopo posse non ut executores, sed de legato, ut in qualibet alia, delegatione. *a. Pastoralis de off. d. leg. existimat Silvest. §. 2. num. 3.* Alias non nisi post susceptum munus exequendi, Episcopo & Vicario ipsius permittitur compellere resistentes. Modus facillimus est per subtractionem omolumentī, quod ex testamento expectat: non excludendo alias pœnas & censuram ecclesiasticam. *Auth. de eccl. titul. §. si autem. Conc. Trid. S. 22. c. 8. Nav. conf. 3. de Relig. domib. Covar. in c. Nos quidem Abb. in c. heredes. Zerola. Par. 1. nu. 8. & 9. Vallens. l. 3. tit. 27. §. ult. qui addit, etiam à Principe sæculari executores modò laici sint, compelli, & puniri posse non tantum propter negligentiam, vel culpam in sæcularibus, sed piis quoque legatis, ita ut mixti fori hæc causa sit. *Novella 131. de eccl. titulis c. 10. & c. 11. l. Hereditas ff. de hered. Abb. in c. Si heredes h. s. Laym. n. 12. & 13. Zerola Par. 1. n. 11. Sanch. de matrim. l. 2. D. 250. nu. 1. Tanner. 111. Disp. 4. Q. 7. num. 322.* Quod si hæres negaverit quic-*

quam ad causas pias relictum esse, inque ea negatione persistat usque ad sententiam, condemnandus est in duplum. *§. Item mixta Institut. de actionib. Taberna V. Hæred. n. 15.*

V. Quando certum executioni terminum defunctus non præfixit, unius anni spatium salva obligatione iuris naturalis, pro testamēti executione ad effugiendam pœnam Canones indulgent; quo finito, si satis non fecerint voluntati testatoris, qui nominati sunt, ius exequendi ad episcopum transfertur. *c. Nos quidem h. t. Sanch. l. 4. Conf. c. 1. D. 51. Vallens. hic §. 8.* Etiam, quoad legata profana. *Diam. Par. 1. Tr. 2. Res. 99.* Præmittenda autem monitio est, (unicam sufficere putem) ita ut annus currat à die monitionis factæ per episcopum: ignorantibus & impeditis excusati sint. *Baldus in l. captatorias C. de testamen. ml. Felinus in c. Cum inter num. 20. de except. Barb. in c. Nos quidem. Tholosan. l. 42. Syntagm. c. 36. Melonius Tin. 26. num. 57.* Priorum legatorum executio ultra sex menses differenda non est: imò cum nihil obstat, quanto citius complenda, etiam nondum adita hæreditate quæ terminus à iure præfixus nō tollit obligationē naturalem. *Panorm. ad c. citas. Vallens. §. 8. Covar. in c. si heredes n. 5. Tholosan. loc. cit. Boer. decis. 11. Em. Sa. V. Legatum nu. 22. Sanch. l. 4. c. 1. Diana To. 11. Tr. 5. Res. 59. Card. Lugo D. 24. Sect. 11. n. 296. Armilla n. 18.*

VI. Executor testamentarius pecuniam usui pauperum destinatam sibi, ac suis paupertatē, & inopia laborantibus applicare potest. Neque enim quia distributoris officio fungitur, donationis gratia privatur, ut deterioris conditionis sit in partibus.

causa. Idem permittitur Religioso cum fuerit distributor, ut suo monasterio & fratribus eleemosynam communicet, quam aliis pauperibus erogare posset. Nemi debet esse damnosum officium, sed potius lucrosum *l. Sed si quis ff. de testam. Panorm. c. cum in iure de off. de legati Angel. V. Elem. nu. 3. Silv. §. 11. n. 2 Bonac. To. 11. p. 670. Card. Lugo Disp. 24. Sect. 11. nu. 297. Sanchez l. 6. Moral. c. 11. nu. 54. & c. 6. l. D. 58.*

VII. Merus exequutor (qui non simul legatarius est, vel aliud emolumentum habet) non potest in iudicio convenire hæredem, & debitores de præstandis legatis non piis, sed Iudicis auxilium implorare debet. *Bart. in l. si quis Titio ff. de legatis 11. Aliis executoribus tum adversus hæredem, tum adversus alios bonorum defuncti possessores agere licet. l. Nulli leg. si quis ad declin. C. de episc. & cler. Azo. in Sum. l. 6. §. 38. Abb. in c. Ioannes h. t. n. 4. Covar. n. 5. Mol. D. 149. §. Quod ad ultimum Angel. Silv. Armilla, & alii Summista. Schneidew. l. 2. Inst. tit. 23. §. sed quia Laym. l. 3. tit. 6. c. 11. n. 15.*

VIII. In defectu executorum, cum nemo exigat, vel exigere potest debita legata, Magistratus ecclesiasticus, vel sæcularis hæredem urgebit, ut satisfaciat. *Abb. in c. Nos quidem De testam. Hoc quoque deficiente executor erit. Episcopus Sanchez l. 4. Conf. l. D. 43. Coton. in Summa Dian. V. Testam. executor. nu. 4. Ad eundem pertinet, ea quæ FF. Minoribus piorum hominum liberalitate assignata sunt, ut præstentur, satagere: quandoquidem nulla ip-sis in foro iudiciali actio permittitur. c. Exiit. §. Caterum. de verb. sign. in 6. quanquam prædicti FF. extra Curiam admone-*

re possint, & rogare Iudicem, ut officii sui memor cunctantes ad solvendum impellat. *Roder. To. 11. Q. 126. ar. 4. Sanchez l. 7. Mor. c. 26. nu. 62. Martha de iurisd. Par. 2. c. 10. Zypæ eod. l. 1. c. 61. Sanchez l. 2. Conf. c. 2. D. 32. Roland. Rubrica 40. Tholos. l. 42. Syntag. c. 36.*

IX. Executoris testamentarii munus finitur, & desinit 4. sequentibus modis.

I. Ipsius executoris morte. Mors enim omnia solvit. §. *Solvitur Inst. Pro socio.* Atque in hoc pari passu tutor, & executor ambulant, qui nomen suum morte naturali vel civili (quæ est deportatio) amittit.

2. Lapsum temporis præfiniti puta anni ad exequendum constituti à lege. *Nulli C. de episc. & cler.* Idem fiet, si aliud tempus à Magistratu, vel republ. præfixum fuerit, vel etiam ipso testatore.

3. Finitur sententia Iudicis declaratoria, quod sit privatus, dummodò transierit in rem iudicatam. *c. Cum inter de re iud. l. præs. C. eod.*

4. Finitur operis complemento, cum nihil restat agendum. *l. Cum Syllanianum. c. de his, quib. ut indign. bar. auf.* Nam magis attenditur finis, quam principium. *l. 1. §. hoc interdictum de aqua quorid.* Hinc colligitur, officium hoc ad nullum hæredem, vel successorem prorogari, quia non Dignitati ulli, vel titulo affixum est, sed personæ specialiter electæ attributum. *Sanchez l. 4. Confil. cap. 1. D. 41. Angel. V. Executor n. 7 Silv. §. 2. n. 4. Armilla.*

n eod. Francus c. 2. n. 6. Jacob. à Canib. Par. 3 n. 15.

* *

V V 2

§. X. D^e

§. X.

De revocatione testamenti.

Legans est secundum Legistarum grammaticam gnomen, *Ambulatoria est voluntas defuncti usque ad vita supremum exitum. l. 4 ff. de adm. leg.* Quod idem alio tropo Theologi dicunt, nondum defunctos in via esse, indeque huius seculi cives *Viatores* appellant. Nam sicuti ambulans in via sua, respicere resistere, retrogredi, pro arbitrio, sic corrigere voluntatem suam, augere, minuire, & omnino immutare testator potest. *Gaill. l. 2. Observ. 117. Jul. Clarus Q. 93, hoc it.* Generatim igitur loquendo factum semel testamentum tolli & abrogari potest; altero legitime condito, vel priore rupto, & destructo. Neque, factis existimes, dixisse. *Nolo, quod feci, testamentum valere: non agnosco ut legitimum, tollo, abrogo: quia contrarium legibus sancitum est. l. si unus de septem. l. Nostrum C. de testam. Covarr. Par. 2. num. 21. Mol. D. 153. Vasquez c. 2. Dub. 1. Vvesenb. l. 28. ff. 11. 3. Less. c. 19. Dub. 8. Layman. l. 3. Tract. 5. c. 4. num. 1. Sanch. l. 4. Conf. c. 1. D. 16.*

II. Factum inter liberos testamentum illatum manet, a quo cum subsecuto, nisi reliquis solennitatibus testator addiderit, se nolle prius testamentum valere. *Auth. de testament. Laym. lo. civ. num. 2. §. Hoc verò.* Excipe 1. cum in posteriori testamento etiam liberi haeredes instituuntur, iuxta doctrinam *Clari. p. citata. & Gloss. in Auth. de testam. imperfectis. c. 3. v. Perfecta* *Rolandin. hoc it. Rubr. 36.* Excipe

2. si causa pia pro haerede nominetur in secundo. Tunc enim nulla iuris solennitas necessaria est, sed sufficit, voluntatem testatoris cognitam esse. *Abb. Roland. Rubr. 36. Sanchez l. 4. Conf. c. 1. Dub. 7. Less. c. 19. D. 3.* Similiter causa pia valebit in dubio, si inter duo testamenta discerni non possit, utri deferendum sit. *Tiraquel. de priv. pie causa 35. Jul. Clar. Q. ult. Guido Papa in Tract. de presump. nu. 30.* Illud enim praesumitur posterius, in quo ad pias causas est facta dispositio.

III. Quando in primo testamento addidit proestando testator, velle se, ut quodlibet postea quomodocunque conditum valeat, nihilominus si aliunde nihil obstat, valebit primum, nisi addita fuerit clausula specialis derogatoria. *Non obstante prioris testamenti clausula &c.* Nemo enim sibi legem dicere potest, ut a priori voluntate recedere non liceat. *l. si quis in principio ff. de legatis 11. Rolandin. Rubr. 32. Covar. Par. 2. num. 59. Fachin. l. 4. Controv. c. 92. Molan. de testam. c. 49.*

IV. Nec iuramentum obstat, quo minus revocari possit prius testamentum, censent non pauci. *DD. apud Didacum Covar. l. ci. num. 48. Vasquez c. 7. Dub. 3. Rolandinum Rubrica 32 in Additione num. 3.* Testamentum enim, inquit, naturam suam revocabile est, neque per iuramenti appositionem immutatur. Sed fundamentum hoc firmitate caret. Nam revocabile est testamentum non in qualibet consideratione, & eventu, sed quando in se & solitarie spectatur. Alias nec promissio ulla, aut contractus natura sua mutabilis firmaretur iuramento, fieretque irrevocabilis, quod manifestè falsum est. *Valer. ergo*

ergo Theologorum regula. Servandum esse juramentum, quodocunque sine prejudicio salutis æternæ servari potest, quemadmodum hic usu venit. Est enim de re per se licita & honesta. *c. quamvis pactum de pactis in 6 Tufchus Conclus. 151. Barbosa in c. quamvis de pactis in 6. n. 27. Less. c. 19. dub. 8. n. 95.* Unde sequitur necessario testamentum juramento stabilitum mutari non posse absque peccato, perjurii illius, qui revocaret. Sed occurrit statim alia questio. Si spreta juramenti religio. Tunc solum testamentum revocet, ea revocatio valida sit, & prius testamentum evertat?

V. Validam esse ejusmodi revocationem, & prius testamentum evertere, probatur 1. quia Juramentum imperare quidem potest, & constringere animum, ut non liceat contrarium attentare, non tamen auferre libertatem disponendi aliter de bonis, & testandi: hac igitur manente prima dispositio ad libitum mutatur, quamvis interveniente peccato. 2. Tunc Bertæ juravit, se non aliam, sed ipsam matrimonio juncturum, mutata postmodum voluntate matrimonio sibi jungit Corneliam, contractus valet. *Sanchez l. 1. de Matrimon. Disp. 48. num. 4.* & promissisti me fore procuratorem negotiorum tuorum, nec revocaturum esse jurasti; si tamen revoces, desinit officium meum Procuratoris. Idem ergo in secunda testamenti editione fiet. Illicita, sed valida est. Verum, inquis, in primo testamento hæres institutus, cum ut suppono, sciverit testatoris mentem & jurandum acceptavit, indeque jus ad rem acquisivit, pro se & suis proximis hæredibus. Eo jure per alterius infideli-

tatem, & inconstantiam privari non debet. Ita est, satisfaciendum propterea illi erit per secundum hæredem, ne testator ex perfidia sua lucrum, & spretus hæres pro lucro damnus reportet. *l. si quis ff. de leg. 1. 11. Covarr. part. 2. num. 19. Anton. Gomez in leg. 3. Tauri num. 93. Silv. V. Juramentum §. 4. num. 12. Lessius c. 19. D. 8. n. 98. Vasqu. c. 2. D. 3. Fill. tr. 34. c. 7. n. 17. Rolandin. Rubrica 3. 2. ci. fin. Gregor. Lopez, Burgos de Paz part. 2. l. 3. Taur. Sanchez l. 4. Consil. c. 1. Dub. 17. Benedictus c. Raynulfus de testamen. Armilla V. Testam. num. 4. Tabien. ibid. num. 12. Gutierrez de iuram. part. 2. c. 1.*

VI. Testamentum legitime factum ante ingressum religionis, per professionem non rumpitur, sive Monasterium capax successionis sit, sive non sit, etiam quando faciens testamentum cogitasset de ingressu Religionis, & nihil omnino Ordini, aut Monasterio legasset. *Franc. Aret. ad l. 1. ff. de test. Panorm. in c. 1. in presentia n. 52. Felin. ibid. num. 54. de probat.* Nam qui aliter sentiunt & loquuntur, nullo stabili fundamento nituntur. Loco filii, dicunt aliqui, Monasterium est, adeoque quasi agnatione posthumi testamentum rumpitur. In casibus jure expressis concedo, inter illos autem noster non invenitur. Professus capite minuitur. Gratis hoc asserunt, & latè refellitur à *Cuiacio in Novella 5.* Sufficit, aiunt, contraria professi voluntas, qui se suaque omnia DEO & Ordini conferrat. At conjectura hæc, & præsumptio per actum & dispositionem expressam eliditur, neque sufficere potest ad tollendum prius factum testamentum, sed requiritur alia explicita voluntas solenni ritu contestata. *ex eo autem solo. Instit. quib. mod. testam.*

infirm. & l. Sancimus C. de testam. Less. c. 41. Dub. 10. Nav. Com. 2. de Regular. num. 51. Iul. Clarus §. Testam. q. 28. num. 4. & 5. Molina De primogeniis c. 6. num. 44. Fachineus l. 6. c. 14. Manuel. tom. 2. Summa c. 7. Sanch. l. 7. Mor. c. 3. n. 34. Em. Sa. hoc tit. n. 38.

VII. Hæres tamen in prædicto testamento institutus non potest factâ professione testatoris statim adire hæreditatem, sed expectanda est mors naturalis professi: puta si Monasterium capax est successionis. Ita communiter DD. *ex l. cum pater 79 §. Hæreditatem ff. de Legat. 11. & l. statius 48. §. Cornelio. ff. de iure Fisci*, ubi decernitur, fideicommissum relicti in diem mortis, non cedere fideicommissario, si gravatus deportetur & ita civiliter moriatur, sed à die mortis naturalis: interim verò ad fiscum pertinere. Ratio additur, quia fieri potest, ut ante gravatum fideicommissarius moriatur: quæ omnia in nostro casu valent, cum professus deportato similis sit & civiliter mortuus. Unde si illius hæres & legatarii ante ipsum moriantur, tota hæreditas Monasterio cedit, quod supponimus successionis capax esse. In iis enim quæ non possunt succedere, probabilius est statim à professione factâ executioni mandari posse testamentum. Nam professi in eiusmodi claustris habentur quasi non essent, naturaliter etiam mortui: neque ullus est, qui personam illorum representare, & vice illorum capere, aut frui bonis possit. *Bartol. l. 1. num. 7. de testam. Ibid. Bald. num. Vn. Gutierres l. 2. c. 1. num. 18. Iul. Clarus q. 28. Navar. Comm. 1. de Regular. n. 54. Covar. c. 2. num. 6. de testam. Molin. disp. 140. Manuel. qq. Reg. Tom. 11. q. 80. art. 1. Alex. Consil. 13. Vasquez c. 3. Dub. 4. de redi-*

tibus. Bartol. Sozinius Consil. 92. n. 2. l. 1. Sanchez l. 7. Mor. c. 3. nu. 68. Surdus consil. 90. n. 7. Silv. V. Hæreditas §. 1. n. 10. Azor. Tom. 1. l. 12. c. 6. q. 5. & c. 8. q. 6.

VIII. In tribus casibus abrogari potest testamentum quamvis solenniter confectum solâ voce, aut saltem minus solenni dispositione. 1. Si post decennium à tempore primi testamenti, illud coram tribus saltem testibus auctor revocet. *l. Sancimus C. eod. & ibid. Glossa.* 2. Si volens intestatus mori id ipsum coram testibus dicat: quia in tali voluntate hæredum ab intestato succedentium institutio tacita continetur, quemadmodum ex communi DD. sensu tradit *Iul. Clarus q. 92. de testam. Didacus part. 2. num. 80. & pleriq; alii ex l. 1. §. si hæres ff. si tabule testamenti nulla extabunt. Roland. de ult. volunt. Rubr. 36. in addit.* 3. Quando hæres extraneus institutus est, in testamento priore, per minus solenne, quo ab intestato venientes instituuntur, dummodò quinque testes adhibeantur. *l. Hac consulti sumâ C. de testam. ubi Glossa declarat. in V. Sancimus.* Excipe. Si causa pia in priori testamento instituta fuit. Non tollitur enim, nisi per aliud solenne juxta doctrinam *Abb. part. 1. consil. 11. presump. 2. Tiraquell privileg. 53. Sanchez l. 4. Consilior. Dub. 16.*

IX. Testamentum per se concidit, & pro nullo habetur in his 4. casibus. 1. Si auctor testamenti deprehendatur inhabilis ad testandum propter defectum conditionis alicujus requisitæ. 2. Si nullus hæres, vel hæreditatis incapax pro hærede institutus est. 3. Si præteritus est jam natus, quem instituere hæredem oportuit. 4. Cum legitimus numerus te-

stium

ritum desideratur, vel aliud quid ad ef-
ficientiam testamenti necessarium. *Instit.*
quibus modus testament. infirm. Angel. num.
7. Silv. §. 1. num. 6. Armilla num. 10. Clarus
hoc tit. quest. 89. Præterea quamvis ritè
factum irritari potest. 1. Si posthumus
nascatur, vel si post testamentum fa-
ctum arroget sibi filium: vel si suus pos-
tea fiat, qui tempore testamenti non e-
rat. 2. Si testator capite minuatur, nec re-
cipiat libertatem. 3. Si exhæredationem
suam accuset, & per sententiam obtineat
hæres. 4. Si institutus hæres non adiit
libertatem, vel antequam adiret, mor-
tuus est. *Instit. l. cit. & Summisia passim Bar-*
tal. l. 1. num. 10. ff. de iure codicill. Treutler.
Vol. 11. Disp. 10. num. 7. Annotat verò Ro-
land, multum interessè, an testamentum
sit ipso jure nullum, vel rumpatur per
querelam, quia jus dicendi testamentum
nullum esse, 30. annis durat: quando ve-
rò per querelam rumpendum est, unius
anni spatium aëtori conceditur. *Bald. in*
l. filio præterito ff. de injusto testam. Roland.
de testam. Rubr. 17. num. 20. Connanus l. 9.
Commentarior. iuris civil. c. 7.

§. XI.

Satisfit Dubiis de testamento.

DUB. 1. An testamentum alterius vo-
luntati rectè committi queat. *Innoc.*
III. in c. cum tibi de testam. ita respondit.
Qui extremam voluntatem in alterius
dispositionem committit, non videtur
decedere intestatus. ex quibus verbis
magna & intricata hæc Quæstio nasci-

tur, an valeat testamentum, quod meo
nomine rogatus à me Sempronius face-
ret? Discordantes interpretum opinio-
nes apud Covarr. in *Comm. huius cap. &*
Barbosam invenies. Neque enim operæ
pretium est hic congerere. Sed Respon.
Innocentii mentem esse, quod commit-
tens omnia bona sua alicujus voluntati
cupiat, ut velut illorum Dominus & hæ-
res de illis disponat ad pias causas, vel
quatenus ad animæ suæ salutem condu-
cit. Ita colligo ex DD. diversis explica-
tionibus, qui ferè conveniunt in duo-
bus. *Primum est,* hæredis institutionem
soli testatori competere. *Alterum ele-*
ctionem hæredis, & dispositionem le-
gatorum alterius voluntati & arbitrio
relinqui posse: quæ duo optimè salvan-
tur in sensu quem posuimus. Nec video
aliam viam magis planam & facilem, quâ
Pontificis intentio eruatur. *V. Covarr. &*
Barb. Vasquez. tit. de testam. Sanchez. l. 4. con-
sil. c. 1. D. 1. Zypæus in Enar. anal. pag. 193.
Eberh. Consil. 60 num. 30. Dices. Sic insti-
tutus erit hæres absque hæreditate, me-
rum & inane nomen.

Resp. 1. Poterit falcidiæ beneficio ex
omnibus bonis quartam partem capere,
sic interpretando mentem testatoris 2.
si indiget 3. sui quoque in distribuenda
memor erit, quod permitti ex §. *præced.*
liquet. 3. quia testatori pro hærede se-
ipsum seu animam suam instituerè li-
cet, in dubio non censebitur alius hæ-
res, cui bona commisit, merus execu-
tor, vel commissarius vocabitur. 4. pra-
cticorum hoc tempore doctrina est, teste
Zypæo in analyt. Enarr. pag. 194. non requi-
ri hæredis institutionem in quolib. testa-
ment

mento: posse etiam testatorem decedere partim testatum, partim intestatum. Quod si verum est, nihil absurdi Innocentius asseruit in *c. cita.* dicens non videri intestatum decedere, qui voluntatem suam in alterius dispositionem committit, ut vel neglecto hæredis titulo disponat pro salute animæ suæ de bonis à se relictis. *¶ Molinam Disp. 134. cir. fin. & Disp. 157.* ubi adductis pluribus, & hæredis institutionem, & legata alterius voluntati commissa, communi jure Casareo pro invalidis habet.

DUB. 2. An juris naturalis sit, quod aliquis non possit testatus, & intestatus decedere? Non posse quem decedere partim testatum, & partim non testatum, pro certa Regula habetur. *l. ius nostrum. ff. de Reg. iur. Clar. in §. Testamentum q. 16. in princ. Bart. Consil. 156. lib. 1. Franc. Tigurin. Conf. Bart. 81. & alii.* Rationem dant, quia Jus accrescendi obtinet, ita, ut si institutus in parte adeat, censeatur in toto adire per jus accrescendi etiam in viuis, & ignorans. Quod de ordinario & communi modo procedendi verum est. Sed ab eo recedendo, & rem altiùs contemplando quæritur, an nullo modo possibile sit, decedere aliquem partim testatum, & partim intestatum?

Resp. *Card. Lugo D. 24. Sect. 8. n. 140.* in hoc sensu Juris naturalis esse, quod saltem virtualiter, & interpretativè non sit testatus de omnibus. Vel enim cogitavit de parte bonorum omissa, vel non. Si cogitavit vel idcò eam non attribuit hæredi, quia aliter de ea voluit disponere, & oblitus fuit: tunc verò manet hæredi instituto, sicut legata, quorum Domini defuncti. Si verò voluit de ea parte dispone-

re, eo ipso censeatur velle ut hæredi obveniat ab intestato: atque ita jam virtualiter de ea disposuit. Si autem omnino de aliis bonis, utpote oblitus, non cogitavit, eo ipso præsumitur relinquere hæredi à se instituto, quem aliis omnibus prætulit. Ita ferè Lugo nimium fortè præsumens. Cur enim in casu oblivionis non præsumimus velle, ut bona non assignata hæredi in subsidium pauperum impendantur? hoc enim videtur potius & probabilius: quia hæredem directè exclusit ab illis, certam partem attribuendo: pauperes verò, Ecclesiam aliasque plures causas directè non exclusit. Cum ergò quilibet salutis suæ memor in extremo vitæ articulo existimetur, merito præsumitur bona superflua in pios usus velle distribui: nec plus hæredis sui commodo, quàm propriæ salutis consulere arguatur. Manet nihilominus, et si hoc daretur, non decedere testatum & intestatum; sed nondum liquet an ex jure naturali id proveniat? Quid enim, si quis directè vellet non nisi de dimidio bonorum suorum testari, reliquum verò nollet hæredi accrescere, sed simpliciter deserere. Veniet id quidem, ubi constituerit, in manus Filii (posito hæredes necessarios deesse) verùm nihilominus erit, partim testatum, partim intestatum decedere: ac proinde non est ex natura rei insolubilis nexus inter illa duo, ut simul, & nunquam seorsim inveniantur. Nec facile est in praxi evenire quod inter Gymnasia parietes speculamur, ita rerum suarum quenquam ignarum, & immemorem esse, ut numerum earum, pondus, & mensuram ignoret? Aulam potius, ut Plautinus ille auri plenam vi summa

Summâ servat miseris affectus modis. *l. Ius nostrum. ff. de Reg. Iur. v. Instit. de hered. Inst. s. Hæreditas l. Ius nostrum ff. de Reg. Iur. Schneiderv. in l. 2. Instit. s. cit. num. 6. Card. Tuschus. v. Testamentum Conclus. 96. l. Clarus s. Testamentum. q. 16.*

Dub. 3. An Regis & supremi Principis potestate, addito testatoris consensu testamentum irrevocabile fieri possit? Negat cum pluribus à se citatis *Sanchez l. 4. consil. c. 1. Dub. 19.* Quod enim testamentum revocabile sit, & non nisi testatoris morte confirmetur, non ex positivo aliquo iure, sed naturali seu gentium, quod ex *c. 9. epist. ad Hebr.* colligitur, ubi Apostolus probat, Vetus testamentum revocari potuisse, quia non intercessit mors testatoris. Testamentum n. in mortuis confirmatum est, alioqui nondum valet, dum vivit, qui testatur est. Nulla igitur via patet, qua testamentum irrevocabile fieri possit. Verùm *Card. Lugo* in ista rationatione nullum robur agnoscit. Quia Apostolus non propterea asserit *V. T. revocabile fuisse*, quod mors testatoris deesset, sed potius Christo moriendum fuisse, ut testamentum novum à se conditum ipsius morte confirmaretur, cum vetus novi figura, non fuerit sine animalium sanguine dedicatum, qui sanguis Christi sanguinem præfigurabat, ut interpretes notarunt: quod non arguit irrevocabilitatem, sed invaliditatem ante mortem testatoris, alioqui non testamentum, sed donatio inter vivos esset. Præterea quamvis de irrevocabilitate loqueretur, sufficit, juris positivi esse ab omnibus recepti, volueritq; Deus in hac quoque testamenti conditione seu proprietate morem humanum sequi, & illi consen-

taneum loqui. Secundam hanc opinionem quæ verior apparet.

R. Principis potestate, addito testatoris consensu irrevocabile testamentum fieri posse. *Ratio* est, quòd obligare se nemo possit ad non revocandum, præcisè oritur ex lege civili, quæ ejusmodi pacta irritat. Sublato igitur per contrariam legem tali impedimento non amplius irrevocabile erit testamentum. Sic enim donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum tollit potestatem testandi, & tamen facta Ecclesiæ approbatur legibus imperialibus. Possit ergò quis obligare se ad non revocandum testamentum, ita ut teneatur, si non obstat legis alicujus, vel Principis auctoritas. Præterea certum videtur, posse quem in delicti pœnam privari potestate testamenti faciendi: quo facto morietur intestatus, & bona sua relinquet hæredibus ab intestato. Is si testamentum prius fecisset, ante delictum scilicet, & illius pœnam non testandi, privatus esset potestate revocandi illud, mori- que cogereetur cum testamento non revocato, & irrevocabili. Idem ergò ex rationabili causâ cum aliis subditis fieri potest. Unde sequitur, non esse juris gentiù, ut quælibet ultimæ voluntatis dispositio revocabilis sit, quamdiu testator vivit. Imo posset communi lege constitui, ut testamentum aliquod in particulari propter favorem hæredis & familiæ ipsius, sit irrevocabile, quemadmodum *Mol. notavit D. 151. Archid. c. ultima voluntas 13. q. 2. Deci. in c. cum accessisset. de Const. Cov. Rubr. de test. pa. 2. n. 6. Barth. de Bellenz. add. ad Pan. c. cum Marth. de cel. Miss. Card. Lug. D. 24. s. 2. n. 41.*

Dub. 4. An si testator miraculosè resuscitaretur, testamentum ipsius, ut agnatione

tione posthumi, rumpetur? *Iul. Clarus.* Questionem hanc pulchram vocat, & raram, ac si contingat, ut in Lazaro, quē Christus D.N. à mortuis resuscitavit, tenendum, quod Lazarus hæreditatem suā de jure recuperavit, & rupit testamentū si prius condidit, vel tanquam ipsemet, (non enim videtur defunctus, qui tam citò revixit) vel tanquam posthumus, qui de novo natus esset. Ita tenuit *Gl. in l. ex hū ff. de leg. quæ in hoc communiter est approbata, ut dicit Alber. in d. l. ex hū n. 1. Alex. in l. si marito n. 5. ff. sol. matr. Ita Clarus. cujus opinionem licet Malder tr. 1. c. 11. de test. Dub. 6. videatur approbare. Card. Lugo tamen aperte falsam pronunciat: quia mens testatoris fuit, ut ipso decedente, loco sui talis hæres succedat, quæ eadem mens manet, ut post secundam mortem ita fiat; nisi interim post resurrectionem revocet, prout potest. Bona tamen debere restitui, quia ea videtur mens testatoris fuisse, ut se omnibus aliis præferret. Magis enim se diligebat, quàm suum hæredem, quem solum loco sui succedere voluit, quod à fortiori procedet, quando mortuus est ab intestato, cum ipse sibi sit omnium proximus. Sed ratio hæc si legibus conformis, & præsumptio, quā nititur, proba, non ad bona tantum extendi debet, restituendæque resuscitatum in statum, in quo an. mortem fuit, integrè, & perfectè. Diligebat se magis quàm quēlibet alium: ergò bona ipsi restituenda sunt, ne alium sibi videatur præferre. Dicimus similiter, diligebat se magis, quàm hæredem: ergò quæ hæredi attribuit, magis sibi amabat, ne videatur præferre illū*

sibi. Ac proinde dominium bonorum & omnia jura hæres illi restituere debet. Præterea, si præsumptionibus uti conceditur: omnino videtur testatoris mens fuisse excipere casum ad eò rarum & in expectatum, quemadmodum affectus esse præsumitur erga posthumum, qui nasceretur. Rogetur Titius ante mortem. Visne testamentum tuum valere, etiam si te contingat in vitam redire? haud dubie respondebit non velle: aliàs contra priorem illam præsumptionem magis alios, quàm seipsum diligeret, cupiens ut bonis abundent, ipse verò ex divite in pauperem, & mendicum Lazarum mutaretur. Hinc colligitur l. Clari opinionem non esse aperte falsam, sed cum opposita certare de probabilitate posse. *Anton. Bardus de temp. utili c. 14. pag. 134.*

Dub. 5. Duo testamenta proferuntur eodem die confecta, & nescitur utrum sit posterius, quid facto opus? Utrumque valere, & bona æqualiter scriptis hæredibus tradenda volunt aliqui, ita ut immediatè uterque hæres succedat. Pro hac opinione citatur *Rofredus. Guil. de Suzar. & Molina Disp. 133. §. quando eod. die nec abhorreere videtur Lugo Disp. 14. Sect. 3. & valere eam in Regno Hispaniæ asserit Sanchez l. 4. consil. c. 1. Dub. 22.*

R. Sp. Cum in duobus testamentis nulla omnino diversitatis, aut posterioritatis nota apparet, utrumque rejicitur propter incertitudinem. *l. Duo sunt Titii ff. de testament. tutela. Gloss. Bart. Dynus, Azo, Albericus. Cornuus, Jason, Curtius Boerius, l. Clarus quest. 100. & alii apud Sanchez indicati.* Melius enim & juri conformius videtur permittere, ut hæredes ab intestato

stato succedant, de quorum jure non ambigitur, quam hæreditatem relinquere illis, qui non nisi per ambages, & incertam præsumptionem ad successionem nituntur.

Excipe 1. Nisi unus duorum possideret. Tunc enim juxta *Reg. 65. lu. in 6.* melior ipsius conditio foret & alterum excluderet.

Excipe 2. Si in uno testamento institutus esset hæres extraneus, in altero ab intestato veniens. Hic enim absque controversia præterendus erit.

Excipe 3. Si ex Notarii, à quo testamentum scripta, Protocollo de posterioritate aliquod indicium appareat, quo incertitudo minui videatur.

Excipe 4. Si in uno instituta sit pia causa, vel saltem legatum aliquod ad piam causam. Illud enim pro rato habebitur favore piæ causæ, & animæ defuncti, qui merito præsumitur illud malle, quod animæ suæ conducibilis est. *Anton. Gomez l. 45. Tauri num. 149. Sanchez & Lugo lo. citato. Tiraquel. de privil. pia causa num. 35. Layman. l. 3. tract. 5. c. 4. 5. Hoc vero speciatim statutum est. Phil. Decius in l. Edicto Divi Adr. C. de edicto Adr. toll.*

NOTA. Ad curam Magistratus, ac Principum spectat, ejusmodi dubiis casibus aliquâ decisione remedium ponere: quemadmodum in Hispaniæ regno factum esse *Padilla, & Gomez* affirmant apud *Sanchez lo. citat.* Si igitur contingat duo testamenta proferri, de quorum ordine nihil decidi possit, ex æquo dividetur, & uterque hæres suam dimidiam accipiet: adeoque corrueant omnes exceptiones supra positæ. Neque per hoc in-

juriam fit illis, qui alioqui ab intestato succederent: si quidem illorum nulla in testamento facta mentio est, & succedendi jus non absolutam habent, sed conditionatum, quando nimirum alius nemo superesset, cui testator bona sua maluerit relinquere. *V. Sanchez. lo. cit.*

DUB. 6. Utrum legitima filiorum jure naturali debeat? Pro affirmativa parte facit *c. Jus naturale Dist. 1.* ubi inter partes seu exempla juris naturalis ponitur liberorum successio, & educatio *l. scriptur. §. ult. ff. Vnde liberi.* ubi *Papinianus* ait liberos ad successionem, & hæreditatem admitti parentum simul, & naturæ voto: quod votum in *l. 7. de bonis damnator. eod.* ratio naturalis, & lex quædam tacita appellatur, indeque *Gloss. infert.* propterea in dubio censei parentes bona filiis suis relinquere: de qua præsumptione *Alciatus. 1. de præsumpt. 3.* His accedit quod *Levitici c. 25.* præcipitur Hebræis, ut hæreditario jure ad posteros transmittant possessiones suas, & *Apostolus* in *epist. ad Galat. 4.* argumentatur. Si filius & hæres. Addere licet si hæres, ergo Dominus, & possessor bonorû patris. Atque in hunc fere sensum plerique legum DD. & interpres loquuntur, filiis quotam suam jure naturali deberi, ut videre est apud *Tholos. l. 4. 2. c. 5. Gaill. l. 2. obs. 122. num. 16. Treuler. Vol. 1. Disp. 13. num. 11.* qui merito & sententiam illorum & rationes rejicit. Nam si legitima jure naturali filiis debetur, neque impii, ingrati aut spurii excludi possent, quod illorum nemo admittet. Item nec minui posset, nec augeri: quandoquidem Juris naturalis præcepta immutabilia sunt. *l. Jur. sang. ff. de reg. Jur.*

Iam verò non tantùm minuitur legitima, & tollitur aliquando, sed in Aragoniæ regno lege permittitur exhereditatio sine causa, datis exiguis alimentis. Potuit enim id fieri, *inquit Card. Lugo*, ad continendos filios in obedientia parentum, & comprimendam illorum insolentiam, qua suo iure bona paterna sibi promittentes de eorum mandatis parùm curabant. Ex his ergò manifestè sequitur legitimam filiorum seu certam quotam bonorum non iure naturali, sed supposita rerum divisione ad summum iure gentium constitutam esse, ut parentibus fili succederent in bonis relictis. Illud verò ratio & lex naturalis præcipit parentibus, ut quamdiu non possunt sibiipsis comparare alimenta, parentes suppeditent.

Neque aliud citatæ leges & testimonia evincunt, quam naturæ inclinatione & affectu genitores propendere ad bonam educationem, & proles sustentationem: eodemque fine, & propter continuationem in eadem familia possessionis à Mose præcipitur *Levit. 25.* ut hæreditatio iure in filios deriveretur hæreditas. Dici etiam potest cum Lugo legitimam esse iuris naturalis fundamentaliter; unde prædicta inclinatio, & commune parentum votum oritur. *Schneidevvin l. 2. Instit. tit. 18. §. sed hæc Vasq. c. 4. & 6. Lugo D. 24. §. 8. §. 2. Tholos. l. 42. c. 5. Franc. de Porcellinis de confect. Invent. c. 5. num. 40. Fachina. l. 4. c. 32.*

DVB. 7. An hæreditatem amittat, qui testatorem à quo institutus est, occidit?

R. Aff. argumento l. Indignum ff. de his, quibus ut indignis &c. Nam ibi indignum esse hæreditate decernitur, qui comprobatus est id egisse, ut per negligentiam,

& culpam suam mulier, à qua hæres institutus erat moreretur. Unde colligitur, multò magis privandos hæreditate eos, qui non per negligentiam sed destinatam malitiam mortem testatori suo inferunt. Quod ulterius probatur ex l. ul. ff. de bonis damnator. ubi cum patris sui iussu filia veneno iustulisset, eum, à quo instituta hæres erat, fisco inferendam esse hæreditatem definitur. Si autem contingat non unum, sed plures hæredes esse, interfectoris portio non accrescet aliis innocenibus, sed ad fiscum deferretur. Neque contrariù colligitur ex l. 2. §. fratris ff. si quis aliquam testari prohibuerit, uti maior Interpretum pars opinatur. *Molina Disp. 178.* Excipit nisi testator accepto vulnere ex quo perit, ignoverit occisori, & relinquat institutum, vel etiam de novo hæredem declaret. Tunc enim Fisco excluso hæreditatem retinebit. *Arg. l. ult. C. de revocan. donat. ubi idem de donationibus constituitur. Bald. lason. Gomez & alii.*

Quid verò, *inquis*, si Patrem filius occiderit, aut è converso filium Pater, an patris modo hæreditatem amittent? Dicendum amittere, ut magis indignos successionem, & magis dignos privatione hæreditatis delatæ: adeoque Fisco deberi bona ipsis assignata. Leges enim indifferentes loquuntur, nec ulla ratio occurrit, quæ parricidas excipiat.

Alium casum *Molina* fingit. Caius uxorem suam occidit, ex qua filium habet superstitem, qui idcirco matri hæres est: sed non multo post moritur. nunquid illi Pater in prædictis Matris bonis succedit? Negat ex communi DD. *sententia Bartolus.* & merito, quia ipsius delicto effectum est; ut eiusmodi ad se tandem bona devenirent,

nirent, quæ in pœnam commissi Fiscus sibi vindicat iuxta *l. Lucius ff. de iure fisci. & l. Cum ratio. §. ul ff. de bon. damnator.* Et sic iudicatum esse in Salmanticensi & Brixienti Curia refert *Anto. Gomez apud Molinam allegatus Disp. 187.* qui addit, eum quoque hæreditate privati & successione, qui auctores cædis cum possit, non perlequitur, & publica auctoritate curat puniri: Ingratus enim, adeoque indignus esse præsumitur, qui illius substantia, & bonis fruatur, cuius iniuriæ vindicandæ nullo sensu tangitur. Excusari autem poterit, si suis rebus magnum ex tali punitione damnum imminet.

DVB. 8. Vtrum hæres qui testatoris uxorem violavit, hæreditatem amittat filco damnatam.

R. Delicti species tali castigatione dignissima videtur. Quid enim tam scæda, & impudenti compensatione turpius? non est tamè aequè facile id certis legibus probare. *Glo. in l. Sororem C. de his quibus ut indignis asserens citat l. 3. §. ult. iuncta l. sequent. & l. ex parte ff. de admendis legatis;* sed nihil tale ex illis legibus, imò contrarium potius colligi putant, quicquid sit de legatis, ut *Molina l. 1. de primog. c. 9. cum aliis testatur.* Neque si in Castellæ regno ita sancitum est, teste *Grego. Lopez,* aliis provinciis attribui potest.

Restat ergò, ut ad statuta specialia recurramus, usum, & praxin consulamus: quod multò consultius, quàm eiusmodi pœnas absque certa lege ad casum prætermissum extendere. Molliendæ potiùs, quàm exasperandæ sunt pœnæ. *l. Interpretatione ff. de pœnis.* Et benignior interpretatio commendatur. *c. In pœnis de Reg. Jur. in 6 ubi Dynus, Canis. Peckius, & alii. Li-*

mita, si ex tali benignitate aliis præiudicium, aut grave malum meritò timeatur.

DVB. 9. An legatum pro puellis matrimonio iungendis applicari possit illis, quæ religionem ingrediuntur?

R. Quando legatum est certæ ac determinatæ personæ, non potest, nisi illi sive nubat, sive religionem intret, relinquere. Ita communiter DD. sentire affirmat *Sanchez l. 1. de Matrim. Disp. 33. nu. 29.* Nam ex pio affectu testantis præsumptio est, si ita puellam scivisset dispositam esse, multò maxime adiutam voluisse. *§. sed & hoc præsent. Auth. de Sancti episc. collat. 9. & auth. Nisi rogati. C. ad S. C. Trebellian.*

R. 2. Quando legatum indefinite relictum est pro Virginum matrimonio, nõ potest ingredientibus religionem tribui, sed in propriâ, & specificâ formâ completum est. Cessat enim hic præsumptio, de qua in prima Respons. diximus. Nec suffragatur. *Auth. supra allegata,* quia à iure communi exorbitat: adeoque non debet extendi ad casus in illa non expressos. Exprimuntur autem non incertæ personæ, sed certæ, & determinatæ dum ita dicitur. *Sive reliquerit suis liberis. sive alii cuicunque personæ.* Non desunt tamen, qui contrarium sentiant mandatum strictè interpretandum, legatum verò latè dictantes, præsertim, quia ingressus Religionis Spirituale quoddam matrimonium est, & verba citatæ *Auth. absque violentia* extendi possunt. *Silv. V. Legatum 1. Q. 9. Vasq. c. 8. §. 2. D. 5. Mol. D. 207. Lud. Lopez Par. 2. c. 36. Card. Lugo D. 24. S. 11. n. 293.*

DVB. 10. An sicut uno hærede deficiente aliis cohæredibus accrescit illius

portio, ita in legatis quoque faciendum sit?

Legata vel coniunctim vel disiunctim assignantur. Coniunctim tripliciter. Legatarii enim vel coniunguntur re tantum, ut si idem fundus tribus legetur. Lego tibi Petre, tibi Paule, & tibi Iacobe, agrum meum Pisanum: vel coniungantur verbis tantum. Titio, & Caio fundum meum Syllanum æquis portionibus lego: vel re, & verbis simul, quando unâ oratione una res pluribus assignatur, non designatis partibus. V. gr. Caio & Mutio domum meam lego. His prænotatis seqq. Regulæ notandæ sunt.

Prima. Quando legata divisim assignata sunt, sua singulis parte constituta, uno deficiente, vel quia acceptare non potest, vel quia non vult, aliis collegatariis non accrescit, sed hæredi traditur, qui defunctum representat. Nam hæc præsumitur mens fuisse testatoris. *Glo. in V. seiunctim de leg. l. 2. Affine.*

Secunda. Legatum pluribus relictum coniunctim verbis & re simul, vel coniunctim verbis tantum, inter legatarios æqualiter dividendum est. *l. Vnicam §. ubi autem legatariis C. de cadu. tollend.* In coniunctis re tantum ab initio legatum non dividitur, sed ad instantiam huius vel illius. Uno repudiante alter in solidum habebit, non iure accrescendi, sed iure suo, scilicet non diminuendi, vel non decrescendi.

Tertia. Inter coniunctos si unus rem legatam non acceptet, vel acceptatam dimittat, non cedit hæredi, sed aliis collegatariis. *§. si ead. res. Inst. de legat. l. un. §. ubi autem C. de cadu. toll.* Et quando concurrunt coniuncti verbis, & re simul, cum

coniunctis re tantum, vel verbis tantum, præferuntur magis coniuncti, id est, re & verbis. Deinde admittuntur simul, quare tantum, & verbis tantum coniuncti sunt. *Glo. V. ut ipse & DD. in l. de coniunctis. C. de cadu. tollend.*

Nota. Legatum deficit non tantum defectu voluntatis in legatario, sed in super, si vivo testatore moriatur legatarius, vel res legata non sit in rerum natura. Item, si mihi & postumo fuerit relictum, hic verò per abortum concidat. Denique si res legata non est in commercio hominum, nec mutare dominum potest: quo de genere sunt res sacræ, & publicæ, de quibus in *l. 9. §. 1. num. 11. intelliges vendi non posse. Glo. in V. defecerit Inst. de legat. l. un. in sum. l. 6. §. 38. Bart. in l. Re coniunctis C. de cadu. tollend. Angelus V. Legatum. §. 1. num. 27. Schneidevvinus l. 2. Inst. in. 20. Silvest. V. Legatum §. 1. nu. 21. Card. Lugo Disp. 24. Sect. Treusler. Par. 2. Disp. 13. n. 4.*

DVB. II. An negligentia & procrastinatio executorum animæ defuncti obliat? *Petr. Navarrus l. 3. de rest. c. 4. n. 169.* quando testator ipse nihil definivit certi, sed hæredi, vel commissariis reliquit disponendum, illi verò cunctantur, moram illam animæ defuncti quoad meritum nocere. Putat *Angelus* verò plenus fide executorum qui defuncti debita non solvit, peccare, & nocere defuncto confirmat ex Minorum Chronicis, ubi quidam in purgatorio detentus tam diu scribitur, donec esset satisfactum creditoribus. Et favere videtur *c. in literis de raptoribus, ubi Alexand. III.* Claromontensi Episcopo mandat, ut cuiusdam incendiarii qui pænitens decesserat, hæredes moneat, & com.

pellat, ut per ipsum laes ac damnificatis iuxta facultates suas condignè satisficiant, ut sic à peccato valeat liberari. Ex quibus verbis *Barb. infert.* Ergo defunctus à peccato non liberatur, si eius hæredes omittant, vel negligant restituere. Mox corrigens se, ait Communiter tamen resoluunt DD. defunctum, qui restitutionem hæredibus reliquit faciendam, non teneri propter moram illorum in Purgatorio. Sed hæc nihil ad literam, & textum, *Navarrus autem in Man. c. 17. num. 68* mendam agnoscit, & legi vult non, *ut à peccato valeat*, sed *valeant liberari*, hæredes nimirum, qui quamdiu culpabiliter omittunt restituere, & satisfacere peccant. Addit *Vivaldus in Candela. an. 11. de Purgato. n. 16.* Si locus ille de defuncto intelligendus esset, potius loqueretur in generali, dicendo, ut à peccatis valeat liberari, quam in particulari, à peccato. Deinde esset impropria locutio, cum supponatur defunctus per pœnitentiam ante mortem à peccatis liberatus, maneatque solus pœnæ obnoxius. Hanc expositionem divinatoriam vocat. *Pe. Navarr. c. 4. de rest. num. 75.* approbant tamen *Lud Lopez Carlo, spino, Carillo, & Sazrus l. 10. m. 1. c. 2.* quibus subscribere nihil absurdi continet. Pro maiore notitia.

R. 1. Peccatum neglectæ restitutionis ab hærede, vel executore, non potest nocere defuncto, qui iussit restituere: quia ad eum ipsi involuntarium est, ut contrarium sermò mandaverit. Neque dici potest, restitutionem faciendam opus satisfactionis esse respectu defuncti, quia necessaria est, non ut pœnam minuat, sed peccatum cessare faciat, in quo morosè hæret non restituens. Non ergò patitur detri-

mentum ex tali mora, quoniam mandans restitutionem fecit, quod potuit *Angel. V. Executor. num. 23. Sylv. V. Testam. II. Q. 6. Armilla. V. Executor num. 16. Tabiena: eod. Anton. Par. 3. tit. 10. c. 3. Bellarm. l. 2. de Purgat. c. 16.*

R. 2. Si hæres, vel executor differat largiri eleemosynas, vel oblationem Sacrificii à defuncto imperatam, nocent ipsi, non quidem quoad meritum, sed quoad satisfactionem pro pœnis in quibus detinetur. Meritum enim cum vita terminatur, nec post eam operari quod profit ad salutem vel obsequium potest. *s. Thom. in 3. dist. 18. art. 2.* At satisfactionis, & suffragiorum defectus vel retardatio plurimum nocere potest, dum subtrahitur medium, quo pœna constituta tolleretur aut minueretur. Eleemosyna enim mundat peccata, & interpellat pro nob. ad Dominum. *s. August. serm. de divite. s. Thom. quodl. 6. ar. 13. Soto. l. 4. Dist. 45. q. 2. artic. 4. Richard. ibid. Gabr. lect. 25. in Can. Ang. Silo. & alii summissæ.* Qui verò meritum & demeritum animabus defunctorum tribuunt, cum vulgo sentiunt, & linguam loquuntur, quam non tulerunt. Deserendi propterea vel, si spes emendationis, insinuendi, & corrigendi sunt. *V. Habr. Vasquez in 12. Disp. 216. nn. 36 s. Hoc ipsum. quod diximus Esgund. in Prat. 2. Eccl. l. 9. c. 2. n. 8 & 9.*

DVB. 12. Quid Episcopus possit circa ultimas voluntates, an mutare, differre, aliove modo variare?

Franc. Zypaus in Anclyt. Enarr. l. 2. r. de fo comp. n. 5. refert in Erabantia ecclesiasticos iudices cognoscere de tribus materiis planè civilibus, & inter personas sæculares, videlicet de validitate, & invali-

Invalidate testamentorum, contractuum antenuptialium, & de bonis amortizatis, id est, quæ à iurisdictione sæculari per principem exempta sunt. Igitur si quis petat testamentum, contractum dotalem, vel antenuptialem validum, vel invalidum declarari, & effectum sortiri debere, poterit ad hoc coram iudice ecclesiastico concludere, & is de eo inter quoscunque litigantes cognosceret: ut & de his, sine quibus causæ huiusmodi expediri non possunt, & poterit sententiam suam per césuras exequi, vel per iudicis sæcularis requisitionem, cogendo scilicet conformare se testamento eiusque executioni quantum ad hæredis institutionem, valoremque legatorum cognoscendum spectat. Ita Zypaus de peculiari iure, quod pii Duces in Brabantia sacris præsulibus ex liberali benignitate concesserunt, pro aliis ius commune adendum. Igitur.

R. Generatim loquendo, cum magna necessitas est, episcopus testatoris dispositionem mutare saltem ad tempus, & pecuniam convertere in alium usum potest. Ratio est, quia præsumi potest in tali casu non deesse consensum testatoris, qui nihil aliud in testamento suo, & piis legatis intendit, quàm honorem DEI, & bonum Ecclesiæ promovere, subiiciendo voluntatem suam Ecclesiæ præpositis, qui communes patroni & executores piarum voluntatum sunt. Vnde sequitur. si testator reliquisset certam pecuniæ summam pro anniversario celebrando in ecclesia S. Petri; illa autem reparatione indigeret, aliæque media deessent, de licentia episcopi pecuniam illam ad tempus applicari posse, & converti in reparationem ecclesiæ. Ita Guil. Bened. in c. Raynntius de testam.

§. Reliquit. n. 29. ubi allegat etiam Io. Andream, addens, sic Tholozæ prædicatorum esse. Felin. in c. cum accessisset de Constit. n. 19. tradit episcopum ex iusta causa aliter conferre beneficium posse, quàm institutum est, dummodò consensus patroni accedat: Imò si repugnet, etiam invito illo cõmutari posse. Comitatus l. 7. Q. 9. Laym. in Defens. iusta c. 4. p. 177. 2. Si testator reliquerit pecuniam pro novo opere in ecclesia faciendo V. g. novo sacello, ubi multa & sufficientia sunt, ita ut minor novi sacelli necessitas, quam veteris templi restaurandi sit, cum episcopi consensu ad reparationem templi pecuniam convertere licet. 3. Idem fieri potest, si quis voluisset novum monasterium erigi in civitate, in qua multa, & ruinosæ forent, pro quorum reparatione deesset pecunia. Tunc enim respiciendo finem testatoris meritò præsumitur hanc illius mentem, & intentionem fuisse; nisi forte credimus plus merito ex novo construendo, quàm veteribus conservandis sperari posse. Covar. c. Tua de testam. nu. 7. ubi dicitur. Auctoritate episcopi potest pecunia à testatore relicta in certum usum pium, expendi in alium eisdem usum pium, magis Reip. Christianæ, ac religioni necessarium, cui necessitati aliud subveniri nequit absque maxima difficultate. 4. Quando pium legatum impleri non potest, Episcopo licet mutare in aliud, sicuti ratio & pietas suaserit: idem dicendum, si quidem impleri posset, sed cum magna difficultate. Nam quæ eiusmodi sit, impossibilibus annumerantur, Sivo. V. Legatum 4. Q. 12. Armil. Tab. & alii summissa. Felin. consil. 42. Ananias c. Nos de testam. n. 4. Sanchez l. 4. Conf. c. 2. D. 5. Plerique tamé volunt,

Volunt, ut in eiusmodi casibus hæredis, & legatarii consensus requiratur. In iustè negantibus nihilominus efficit Episcopus. Denique addunt in particulari, etiamsi pro calice emendo aliove sacro instrumento legata pecunia esset, in opus magis necessarium converti posse. *Barr. l. fin. de oper. publ. Sylv. & al. loc. cit. Covar. in c. Tna. n. 12. de testam. Emm. Sa. V. Testa-*

mentum num. 33. Ioan. Molanus Tract. de Testam. piis c. 72. Comitol. l. 7. Qu. 9. Layman. l. 3. Tract. 5. c. 11. Q. 4. num. 11. Angel. V. Legatum. §. 2. num. 12. & 13. Armilla eod. num. 54. & 55. Emm. Sa num. 2. & 3. Layman in defens. iustia. Q. 2. praeamb. p. 23.

TITULUS V.

De Sepulturis.

Postquam hinc decedentes longum seculum Vale diximus, domum æternitatis anima subeunte, corpus exanime communis Mater nostra humili cala excipit, quam utpote tenebrosam, & nulla pulchritudinis specie insignem sepulchrum, & Sepulturam appellamus. Cuius quanta olim fidelibus cura fuerit. Sacra nobis litera indicant. *Gen. 23. Exo. 13. Deuter. ult. Tob. 1. & 2. 2. Reg. 2. & 11. Matth. 26.* Quam autem Christi Ecclesia sollicitudinem pro defunctorum corporibus gerat, & omnibus commendet, ex Sacris Canonibus liquet 13. *Q. 2. l. 3. Decretal. de sepulturis & l. 6. eod.* Equidem contemnere humilitatis studio licet cuilibet, exemplo Papæ Marcellini, & Arbogasti Argentinensium episcopi, quorum ille omnino respuit, hic verò penè patibulum condi voluit; Ecclesia tamen inhumata iacere credentium corpora non patitur, sed honorificè condit: nec minus solliciti morientes, quid quove modo fieri desiderent, testamento inferunt. De

quo quia quæ necessaria videbantur, attulimus: hanc de sepulturis veluti mantissam addemus.

§. I.

De Loco Sepulturae.

I. **D**vobus potissimum modis Sepulturae nomen Canonum Sacrorum Interpretes usurpant. *Primò* enim locum ipsum, siue terra sit, siue tumba aliqua, arca, vel Urna, Sepulchrum appellant *Secundò* ius ipsum, quod Ecclesiae præpositi petentibus pro se suisque tribuere solent, ut extra, vel intra ecclesiam certis limitibus circumscriptum locum, seu repositorium habeant. Quod locum attinet (de iure enim postea Sermo erit) is ab Episcopo deligendus, atque dedicandus est, ut pro religioso habeatur. Neque enim ethnicorum consuetudo probanda visa est, quibus religiosus efficiebatur locus in quemcunq; mortuus illatus esset,

Yy quemad